
Transcripció del procés de les bruixes de Castellar *

GEMMA PERICH I VIDAL

(46) Novament en l'any de la nativitat del Senyor de mil sis-cents dinou, en el dia vint-i-cinc del mes de novembre del mateix any, en la Cort de l'honorable Narcís Carner, batlle a favor de l'illustre i noble en Federic de Clasquerí, Senyor del Castell i terme de Castellar per indivisió conjunta amb l'illustre i noble Senyor en Pere Pere Vila i Clasquerí, disposa el seu nunci, Angelet Rienbau, manifestat sota jurament en la Cort d'aquest honorable Batlle i en nom seu procurador fiscal d'aquesta Cort, el qual ofereix en nom del mateix honorable batlle i presenta el que s'escriu a la cèdula de suplicació següent:

Honorable Batlle del terme de Castellar:

(...) es previnguda fama pública..... que en el present terme de Castellar hi ha algunes dones fetilleres i bruixes, les quals han perpetrats i comesos molts i molts greus crims i delictes com és, primerament, renegar de Deu, de la

Santa Maria i dels Sants i Santes del Paradís i, prenent per ampar protector i senyor el dimoni, adorant-lo i reverenciant-lo com a senyor de tot el món i altres proclames i heretgies contra la santa fe catòlica així com matar i emmetzinar homes, dones, criatures petites i animals de tot gènere, fer caure pedra, neula i boira o induir als dimonis que la fessin caure amb llurs conjurs i bruixeries sobre els fruits de la terra i, finalment, fer i perpetrar molts altres casos i actes herètics i nefandos com es deduirà llargament en el discurs de llur causa i procés, de tal manera que sinó si proveeix remei oportú, (47) és ben cert que el món s'arruïnarà i es destruirà, i com, entre altres, estan convensudes d'aquests crims i delictes Violant Carnera de les Arenes, muller d'Antic Carner, Jerònima Muntada, muller de Miquel Muntada i Eulàlia Oliveres o altrament Buigues de les fàbregues, la qual fou muller en prime-

* Els números en parèntesi corresponen al número de la pàgina original del document.

res núpcies de Sebastià Buigues i avui, en segones núpcies, de Lluç Taulet, totes (tres) són del dit terme de Castellar i, citades i acusades per ser sòcies d'algunes altres bruixes que fa pocs dies les han penjat a la vila de Caldes de Montbuí, (acusació) que llargament es provarà i per tant que les dites coses siguin dignes d'un greu càstig i punició així com en gran menyspreu i vilipendi de la honra del nostre Senyor deu i justícia i correcció temporal; així doncs el dit procurador fiscal les denuncia a vostre majestat per a que d'elles mani rebre informació i dir la veritat com de fet dirà i manerà punir i castigar aquestes delinqüents, sòcies, i llurs còmplices, conforme llurs mèrits i, amb la justícia serà trobat ésser faedor. Que en tot i per tot ho fa dit procurador fiscal a Instància i part ..... dels seus drets sense (...) pel qual, sens dubte, en la seva suplicació declarada sota la ja mostrada i presentada ..... al dit honorable batlle, provist i practicada la declaració d'aquest procurador fiscal en la informació sobre aquesta suplicació i, presentada la causa comú ..... al senyor, magnífic Cristòbal Fumaz, ciutadà de Barcelona ..... sobre la seva suplicació, declarada per Deu i ..... proveeix i administri justícia.

L'escribà d'aquesta Cúria
JOAN FEU, notari

«48) Una altre suplicació presentada per aquest Procurador fiscal de la Cúria de Castellar. Honorable batlle de Castellar: per a que compti, més clarament, la intenció del procurador fiscal i la cort de vostra majestat i que les dites Violant Carnera de les Arenes muller d'Antic Carner, Jerònima Muntada, muller de Miquel Muntada i Eulàlia Oliveres altrament dita Buigues muller, en primeres núpcies, de Sebastià Bui-

gues i avui, en segones núpcies, de Lluç Taulet, totes d'aquest terme de Castellar, les quals estan convensudes de ser bruixes i fetilleres i que han comès no sols els crims i delictes designats en la suplicació i denunciació presentada pel dit procurador fiscal de la cort de vostre majestat el vint-i-cinc del mes de novembre.

(...) Les quals mereixen ésser greument punides i castigades ..... i produeix dit procurador fiscal sis actes de tortura proveïdes per l'honorable batlle de la vila de Caldes de Montbuí, el consell del seu magnífic assessor en les persones d'Antònia Puigbraga, Caterina David, Margarida Pujolras, Francisca Marrast, Elisabet Rossella i Magdalena Vadrena, les quals totes han estat condemnades per bruixes i han patit mort natural en la dita vila de Caldes de Montbuí, i en els actes i deposicions d'aquelles i de cadascuna d'elles hi consta, plenament, dites Carnera de les Arenes, Muntada i Buigues ésser convensudes de bruixes i fetilleres i haver comesos i perpetrats molts greus i enormes delictes, (49) pels quals i cadascun d'aquells mereixen ser greument punides i castigades amb pena corporal, demanant aquells, juntament amb les deposicions de cinc testimonis rebuts en el procés d'aquestes bruixes, ser cusits o inserits en el procés i que sigui administrada justícia amb compliment i ..... i aquest altíssim procurador fiscal en la Cort de Castellar i, certament d'aquesta suplicació fou feta la previsió següent:

Retornat al magnífic Cristòbal Fumaz, assessor nostre, el qual sobre les esmentades obligacions hagi de procurar i administrar justícia.

..... per aquest honorable batlle, Narcís Carner, batlle de Castellar (...).

Després però, en el dia setze del mes de desembre del mateix any del Senyor de mil sis-cents dinou, aquest magnífic jutge i assessor en aquesta vila de Sabadell, diòcesi de Barcelona, en vigor d'aquest territori, i pel gran honor del procurador reial de la vila de Sabadell d'aquest honorable batlle, es concedeix una previsió, la qual en servei seu (...) en el procés que .....

Inquisició feta.

(50) En virtut d'aquesta foren fetes, certament, les previsions per aquest magnífic jutge fiscal, a dalt esmentat, consultats els documents de les tortures pel dit procurador fiscal i exhibida en la mesura que mostri el present procés fet.

..... rebent el procés pel procurador fiscal de la forma següent:

En el dia disset del mes de desembre de l'any de la nativitat del senyor de mil sis-cents dinou en la vila de Sabadell, en vigor d'aquest territori (...)

Lleonard Prat, mestre de paleta, que viu en la vila de Sabadell, diòcesi de Barcelona, de quaranta anys, més o menys, és acompanyat per l'honorable batlle ..... en la Cort del Jutge i sobre la cort de present ..... ha jurat en ma i ..... i per l'honorable batlle ..... el domini de Deu, en la vila de Sabadell, en vigor d'aquest territori es concedit per l'honorable batlle i el molt honorable procurador Reial d'aquesta vila de Sabadell, portar i depositar tota la veritat ..... del que feu i sobre aquest fou interrogada.

(51) I digué: Senyor, el que jo sé sobre el que s'ha interrogat és que fa dos anys, més o menys, trobant-me jo en les fàbregues del terme de Castellar on hi treballava del meu ofici de mestre de cases, en la casa de d'en Can Cusidor, pagès de Castellar, la casa del qual és a la Sagrera de les fàbregues, vaig descobrir una pila de pedres que hi havia junt en

una paret de dita casa isquent d'entre les pedres alguns galàpats verinosos, i trobant-se allí Jerònima Muntada, muller de Miquel Muntada, sabater de les fàbregues de dit terme de Castellar, vaig veure que agafava amb dos bastonets un galàpat d'aquells, i veient jo allò, espantat perquè volia un animal tan dolent i verinos, li digué: ¿Què voleu fer-ne? —a na dita Muntada— i ella em respongué que no hi havia cosa que no fes servei durant any, i així s'en anà amb dit galàpet; vaig veure que l'hi caigué quan s'anava però el tornà a collir a l'instant amb un bastó, i després ençà he entès, per ser així la veu i fama pública, que tenien presa a dita Muntada, na Carnera de les Arenes i Eulàlia Buigues de Castellar per bruixes i, he pensat en el que va fer aleshores dita Muntada si era ver alguna bruxeria, (així doncs), apporto la veritat i el que jo sé pel jurament que tinc prestat. Jo Pere Puig firmo la present deposició de voluntat de dit Lleonart Prats per no saber ell escriure. El seu procurador fiscal... Magnífic assessor i administrador del batlle.

*17-12-1619. Interrogatori a Violant
Carnera de les Arenes. Lloc:
Hostal d'en Farres de Sabadell*

(52) En aquest dia del mes de desembre de l'any de la nativitat del Senyor mil sis-cents dinou en la vila de Sabadell de la diòcesi de Barcelona en vigor del territori, fou concedit per l'honorable i procurador Reial d'aquesta vila el procés exigint la deposició següent: Violant Carnera de les Arenes, muller d'Antic Carner de les Arenes, pagès de la Parròquia de Sant Feliu del Racó en el terme de Castellar i que diu tenir aquella uns seixanta anys, més o menys, de present detinguda en les càrcers (...) en les seves mans i cos s'ha dit fer i depositar tota la veritat de forma que es farà en el judici ... per aquelles presen-

tat la interrogació sota la forma següent: Primer fou interrogada deposant en testimoni, si tenia dues filles casades en la vila de Caldes de Montbuí (53) i que digui els noms d'aquelles i dels marits amb els quals estan casades, així com dels oficis d'aquells. Ella digué que és veritat que té dues filles casades en aquesta vila de Caldes, l'una de les quals es diu Paula, muller de Pere Roig piler de piles de carbó, i l'altra es diu Antiga, muller de Miquel Nivallart, paraire de la mateixa vila de Caldes.

És interrogada per a que digui deposant en testimoni si sap o presum perquè la tenen presa i se li exigeix la present deposició.

Ella digué que després que estigués presa molts li han dit que ella era bruixa i estava presa per bruixa, i havia fet caure pedregades, però ella diu que no es té per tal ni és tal.

És interrogada per a que digui deposant si és bruixa fètitxera o fetillera i si ha seguit l'art del dimoni així com quines coses ha fet amb aquest art, quins efectes, amb quines persones i llocs i en quin temps tant en el terme de Castellar com en d'altres, de quan temps ençà, quantes vegades i quants danys ha causat; de tot això digui la veritat...

Ella digué que no en sap res.

És interrogada com pot demostrar deposant el que ha respost?, negant aquestes coses, de les quals ha estat interrogada si la Cort del Batlle de Castellar n'està plenament informada que ella, na Carnera en companyia de moltes altres se l'ha trobada, entre altres parts i coses, de les quals serà interrogada és aquell ajuntament i aplec que es va fer amb gran nombre d'altres bruixes de diverses parts, entre les quals hi havia tres o quatre que eren de Castellar.

Aquest estiu passat va fer cinc anys que en el Puig d'Aguilar del

terme de Caldes de Montbuí, aquestes s'havien untat les carns nues amb certs ungüents fets amb art del dimoni i dient certes paraules i conjurs invocant el dimoni. Allà, totes adoraven el dimoni pel darrera portant unes candeles enceses, algunes grogues i altres negres, i també van ballar. El dimoni va tenir part amb elles pel darrera i cridaven amb veu alta: —Visca les castellanes!—, i havent renegat de Deu i de Santa Maria i de tots els Sants el llium el feren blau. Després van baixar al peu del Puig Aguilar i van batre l'aigua que hi ha, amb unes vergues que els hi donava el dimoni llençant metzines en aquesta aigua i, aquí mateix s'alçaren grans nuvolades, tempestes i temporals fent caure molta pedra pel terme de Caldes i altres parts circumveïnes provocant grans danys, i mentre queia la pedra elles anaven a cavall entre els núvols cada una amb un dimoni en forma de cabró, totes nues, havent deixat la roba en certs llocs. Després d'haver caigut la pedregada els dimonis les van deixar en el lloc on s'havien aplegat i cada una s'en va tornar a casa seva en companyia del dimoni que ella tenia. Així, doncs, digui de tot això la veritat.

(55) I aleshores digué que no sabia res i que no és veritat res del que se li demana.

És interrogada si ha conegut a Antònia Puig braga, vídua, a na Caterina Davit, vídua, a Margarida Pujolras, a Fransina Marrast, a Elisabet Rossella, a Magdalena Vedrena del Pont, a Eulàlia Laforja altrament anomenada Ramoneta, a Eleonor Reix àlies Maurineta, a Gabriel Bòria, a l'Anna Boyrones àlies la rajolera, a Joan Vives àlies Joan Llarg, a Jaume Fonollada, alguns dels quals són de la vila de Caldes de Montbuí i altres de la vila de Granollers, a Úrsula Rocabeya, a na Salomona de Granera i a altres persones, dient també quan-

tes vegades ha tractat amb ella o amb algunes d'elles i d'altres, així com si s'ha trobat en llur companyia fent diversos actes de bruixeria.

Digui, doncs, la veritat de tot això tot i que la Cort ja n'està plenament informada.

Ella digué que no coneixia cap de les persones que se li han anomenades.

Se l'ha interrogada si ella en companyia de moltes altres s'ha trobat en l'ajuntament, l'estiu passat feu dos anys, que tingué lloc en el forn del Camp d'en Padrós d'aquest terme de Caldes i allà varen ballar davant del dimoni adorant-lo pel darrera amb candeles enceses trobant-se ell en forma d'un gentil home; després, aquest dimoni tingué tractes deshonestos amb elles i cadascuna d'elles pel darrera. Aleshores, en unes aigües que hi ha allà a prop hi van llançar unes metzines, baten-la amb vergues i invocant al dimoni amb certes paraules, i així, van fer alçar núvols i tempestats fent caurer molta pedra, la qual feu molts danys al terme de Caldes i, varen fer les mateixes coses que ja havien fet.

També fou interrogada sobre l'ajuntament d'aquest Puig d'Aguilar en companyia de moltes bruixes i dimonis, i digué que no coneixia res d'això ni és veritat.

(56) Interrogada si en companyia d'altres s'hi va trobar quan varen emmetzinar o matar la mulla d'en Padró del terme de Pulinyà, dient-nos tota la veritat i per què ho feu puix que la Cort ja n'està plenament informada.

I digué que no és veritat ni en sap res.

Interrogada si s'ha trobat en la neula i la boira en companyia de moltes altres que la van fer caure en el terme de Caldes de Malavella; digui en companyia de quines persones hi era així com també dels molts dimonis i conjurs i els actes de bruixes que varen fer en aquest lloc, tot i que la Cort ja n'està informada, així

doncs, digui de tot això la veritat.

Ella digué que no hi sabia res.

(57) Ha estat interrogada si en l'estiu proppassat ha fet catorze anys que ella en companyia de moltes altres i de molts dimonis es van ajuntar en un pla més enllà del Farell de la muntanya a on ballaren davant el dimoni, el qual tingué tractes deshonestos amb elles pel darrera, l'adoraren com a Senyor, fent altres actes de bruixes que ja s'han esmentat, i en particular, en un torrent que hi ha, van batre l'aigua fent caurer pedres pels llocs d'allà circumveïns. Digui en companyia de quines persones es trobava i que és el que passà, dient la veritat tot i que la cort ja n'està plenament informada.

Ella digué que no és veritat.

Interrogada també si l'estiu passat va fer tres anys que ella amb moltes altres bruixes es varen ajuntar en uns plans més enllà de Sant Sadurní de Gallifa, on també hi eren els dimonis, tenint part amb elles deshonestament pel darrera, i fent les altres coses i actes de bruixes en companyia d'altres i de molts dimonis que ja s'han dit en aquests interrogatoris; d'allà van baixar a un torrent que hi ha prop per batre l'aigua i així varen fer caurer pedra, en companyia dels dimonis, fent girar aquesta pedra cap a Caldes i fent molt mal en el Vallès digui de tot això la veritat, i de quina forma succeí, tot i que la Cort ja n'està informada.

(58) I ella digué que no en sabia res ni coneixia res del que se li demanava.

Interrogada si en aquest ajuntament ella i altres bruixes varen fer en el mes d'Agost de 1618 entre l'Ametlla i la Garriga, en un serradet, i també en l'ajuntament i aplec que ella i altres van fer en el mes de maig proppassat a Montbuí els mateixos i semblants delictes i danys que ja s'han dit en els altres interrogatoris.

I ella digué que no en sabia res ni és veritat.

Es interrogada també si en tots els esmentats ajuntaments que ella i moltes altres bruixes i amb alguns d'aquells i amb els demés varen fer actes i exercicis de bruixes, els quals foren fets en companyia i amb art del dimoni; i en les pedregades, neules i boires que varen fer caurer, les quals coses en els interrogatoris precedents ja ha estat interrogada, digui si s'hi van trobar també en llur companyia i fent dits actes i exercicis, na Jerònima Muntada, muller de Miquel Muntada, sabater de les fàbregues del terme de Castellar, i Eulàlia Buigues avui anomenada Oliveres que també és de les fàbregues de Castellar i altres de mateix terme, tot dient els seus noms i cognoms. Així doncs, digui de tot la veritat si bé la Cort ja n'està plenament informada.

I ella digué que no en sap res ni tampoc sap que les altres s'hi haguin trobat en tals actes.

Jo, Melcior Amat, firmo la present deposició de voluntat i presència de dita Violant Carnera de les Arenes perquè ella no sap escriure. Fou llegida i presentada la present declaració per dit magnífic jutje i assessor.

*18/XII/1619 Interrogatori
d'Eulàlia Oliveres i Taulet al lloc
de l'Hostal d'en Farres de Sabadell*

(59) Dia 18 del mes de Desembre de l'any de la nativitat del senyor mil sis-cents dinou, en aquesta vila de sabadell en vigor del sobre dit territori de l'honorable batlle de Castellar, concedit pel molt honorable procurador reial d'aquesta vila de Sabadell fou processada i exigida la deposició següent: Eulàlia Oliveres i Taulet, muller en segones núpcies de Lluç Taulet, agricultor i habitant en la sagrera de la fàbregues de la Parròquia i terme de Sant Esteve de Castellar, diòcesi de Barcelona, i en primeres núpcies muller de Sebastià Buigues,

el qual fou d'aquest lloc de les fàbregues, d'aquesta parròquia i terme de Castellar.

(...) Primer fou interrogada quan temps feia que estava casada amb el marit que avui té, anomenat Lluç Taulet, i digué que fa uns tres anys més o menys.

També ra estat interrogada perquè expliqui com a ella i al seu marit els diuen Oliveres, i digué que ella i el seu marit es diuen Oliveres perquè prenen el nom dels pares d'Eulàlia, els quals es deien Oliveres, havent-los succeït ella perquè el seu germà havia mort i era l'hereu d'aquesta casa i hereditat en les fàbregues.

Es interrogada com s'anomenava el primer marit que tingué i quant temps fa que es casà amb ell i estigueren junts, i ella digué que el seu primer marit es deia Sebastià Buigues i fa deu o dotze anys, més o menys, que es casà amb ell, i estigué casada amb ell set o vuit anys, aproximadament.

Es interrogada quant temps fa que és a les fàbregues de Castellar i si es natural d'allí, i ella digué que feia cinc o sis anys, més o menys, que s'en anà a viure a Terrassa però quan morí el seu primer marit, Sebastià Buigues, tornà perquè ella és natural de les fàbregues.

Es interrogada quant temps ha estat vídua del primer marit i mentre estigué vídua com l'anomenaven de cognom i on estigué en aquest temps en què era vídua. Ella digué que estigué vídua del seu primer marit uns dos anys més o menys i que l'anomenaven amb el nom del seu marit, Buigues, i en els temps que estigué vídua sempre va estar a les Fàbregues.

(61) Es interrogada si sap o presumeix perquè ha estat presa, i se li exigeix la present deposició.

Ella contestà que no ho sabia.

També ha estat interrogada perquè digui deposant si és bruixa metzinera o fetillera, si ha seguit l'art de bruixa i quines coses ha fet amb aquest arts i quins

efectes, en companyia de quines persones, en quines parts i en quin temps així com en el terme de Castellar com en altres termes, i quant temps d'ençà, quantes vegades, i quins danys ha provocat i causat. Que de tot això digui la veritat especificadament.

I ella digué que no en sap res.

És interrogada si coneix o ha conegut, vist o tractat... a na Carnera de les Arenes de Sant Feliu del Racó del terme de Castellar, a na Jerònima Muntada de les fàbregues veïna seva del mateix terme de Castellar, a Antònia Puigbraga vidua, a Caterina Davit, vídua, Margarida Pujolras, a Francina Marrast, a Elisabet Rossella, a Magdalena Rosella del pont, (62) Eulàlia Laforja àlies Ramoneta, Elionor Reig àlies Maurineta, a Gabriela Bòria, Anna Boirons àlies la Rajolera, a Joan Vives àlies Joan Llarg i a Jaume Fonolleda, una part d'ells són de la vila de Caldes de Montbuí i els altres de la vila de Granollers, i Anna Salomona de Granera, a Úrsula Rocabeya i altres persones que anaven plegades a fer coses de bruixes. També li pregunten quantes vegades ha tractat amb elles i amb algunes d'elles i d'entre altres, si s'ha trobat en llur companyia fent diversos actes de bruixeria. ixí doncs, que digui de tot això la veritat si bé la Cort ja n'està plenament informada. Ella digué que a na Carnera de les Arenes mai l'ha coneguda, vista ni tractada sinó després que han estades preses en aquesta ocasió en el Castell de Castellar totes juntes, i a na Jerònima Muntada la coneix perquè li és veïna, les quals estan en un carrer de les Fàbregues de Castellar, i no per altra cosa. la resta de persones que li han anomenades mai les havia vistes, conegudes ni tractades per a bé o per a mal.

Ha estat interrogada si pot posar que ella no s'ha trobat en

companyia d'aquestes esmentades i altres persones, les quals en moltes ocasions i en diversos llocs han usat l'art de bruixeria fent molts actes de bruixes en companyia i art del dimoni, causant molts danys; la Cort ja n'està informada que s'ha trobat moltes vegades en aquestes cases i així més avall en serà interrogada, (64) entre altres coses l'ajuntament i aplec que es va fer amb moltes altres bruixes de diverses parts entre les quals hi era també la dita Carnera de les Arenes i la dita Jerònima Muntada.

Cinc anys ha fet en aquests estiu passat que en el Puig d'Aguilar del terme de Caldes de Montbuí es varen untar les seves carns totes nues amb certs ungüents fets amb art del dimoni i dient certes paraules i conjurs invocant al dimoni, i allà totes adoraven pel darrera al dimoni en forma d'home, portaven candeles enceses, algunes grogues i altres negres, i també hi van ballar i cridar amb veu alta, ella i les demes de Castellar, tot dient: —!Visca les castellaness!— i renegant de deu i de la Santa Maria i de la santíssima trinitat. La llum i les candeles que tenien feien les llums blaves i aleshores totes van baixar al peu del Puig Aguilar on van batre una aigua que hi ha amb unes vergues que els donava el dimoni, llançant-hi metzines i tot seguit s'alçaren grans nuvolades espesses i un temporal que va fer caure molta pedra en el terme de Caldes i altres parts circumveïnes causant grans danys, i mentre queia la pedra elles anaven a cavall, entre els núvols, cadascuna amb el seu dimoni en forma de cabró i totes nues haven deixat la roba en certs llocs. (65) Després d'haver ver caigut la pedregada els dimoni les deixaven allà on s'havien aplegat i cadascuna s'en tornava amb la seva roba i en companyia del dimoni que tenia. De tot això digui la veritat encara que la Cort ja n'està plenament informada.

I ella digué que no en sap res ni hi há res de veritat en les coses que se l'ha interrogada.

Es interrogada si ella s'ha desposat en companyia de dita Carnera de les Arenes i de dita Jerònima Muntada de les fàbregues i de moltes altres bruixes de diverses parts i s'ha trobat en l'ajuntament i aplec que aquest estiu proppassat feu dos anys, en el forn del Camp d'en Padrós del terme de Caldes i allí varen ballar davant del dimoni que estava en forma d'un home, adorant-lo pel darre-ra amb candeles enceses. Després, el dimoni tingué actes deshonestos amb ella i cadascuna d'elles pel darrera i pel ces. A continuació en una aigua que hi ha allà prop hi van llençar metzines i alguns materials, batent-la amb unes vergues que els hi havia donat el dimoni i invocant certes paraules, així feren alçar núvols i tempestats fent caurer molta pedra, causant grans danys al terme de Caldes, i feren les mateixes coses de bruixes que ja havien fet, de les quals n'és interrogada sobre l'ajuntament del Puig d'Aguilar, (66), en companyia de moltes bruixes i dimonis.

Ella digué que no sap tal cosa ni es veritat.

Es interrogada si després d'haver fet caure la pedra des de l'aigua prop del forn del Camp d'en Padrós ella i les demés de la seva companyia, ja esmentades, s'en van anar a cavall amb els dimonis en forma de cabrons a la casa d'en Padró de la parròquia de Sentmenat del terme de Polinyà, i allà una d'elles entrà a matar i emmetzinar una mula, anant-se'n després i de la mateixa manera cap a Caldes de Malavella. Allà hi van fer caure neu i boira destruint tots els fruits d'aquella terra i causant molts grans danys.

Ella digué que no és veritat.

Es interrogada si en els primers dies del mes d'agost de mil sis-

cents divuit ella i na Carnera de les Arenes, na Muntada de les Fàbregues de Castellar i moltes altres es van ajuntar i trobar entre l'Ametlla i la Garriga a on van fer els mateixos actes i exercicis de bruixes, i amb el dimoni que s'ha esmentat en el Puig d'Aguilar i en altres parts, així com de la mateixa forma també allí varen batre l'aigua que hi havia a prop muntant-se elles pels núvols a cavall amb els dimonis en forma de cabrons, fent caurer pedra per la part i el terme de Caldes, Palau i tot el Vallès, causant grans danys.

(67) I ella digué que no en sap res i que no és veritat.

Interrogada si ella deposant en companyia de les dites Carnera de les Arenes i Jerònima Muntada i de moltes altres bruixes s'han aplegat i trobat a Montbuí en el mes de maig proppassat del present any 1619, a on s'els aparagué el dimoni i varen ballar i adorarlo, tenint part amb elles de la forma que ja s'ha dit en els anteriors interrogatoris; també van fer caurer molta pedra, la qual causà molts danys.

Ella digué que no sap res del que se li demana.

Jo Pere Puig firmo la present deposició de voluntat d'Eulàlia Oliveres, i en primeres núpcies Buigues, perquè ella no sap escriure.

Ha estat llegida i presentada la present declaració pel magnífic jutge i assessor. (...) i per aquest honorable batlle és ordenat llegir i publicar a Violant Carnera de les Arenes, acusada condemnada, i notificar als íntims paterns i materns en el discurs declarat per mi, Joan Feu, notari i escrivà públic, sota escrit, en el dia vint del mes de desembre de l'any de la nativitat del Senyor mil sis-cents dinou, ja passades les tres hores de la tarda en presència de testimonis, l'Honorable Benedicte Bogunyà, pagès, i Joan Calçada, teixidor de llana d'aquesta vila

de Sabadell, en aquesta convocatòria especial i en altres assumptes la més nombrosa en multitud obtinguda.

A dilluns vint-i-tres del mes de desembre de l'any de la nativitat del Senyor mil sis-cents dinou en la vila de Sabadell ..... diòcesi de Barcelona, en vigor del sobre dit territori, al molt honorable procurador reial de la vila i terme de Sabadell concedit pel dit Honorable Batlle de Castellar, fou processada i executada la tortura tramesa en la persona de ..... Violant Carnera de les Arenes en la forma següent:

Essent personalment constituïts els honorables Narcís Carner batlle a favor de l'illustre i noble senyor en Federic de Clasquerí Senyor per indivisió del Castell i del terme de Castellar, (81) batlle d'aquest terme, els magnífics notari, Cristòbal Fumaz i Desplà, en drets doctor i ciutedà de Barcelona i el jutge i seu assessor ordinari, (...) Josep Estevanell, en drets doctor, i ciutedà d'aquesta ciutat, advocat fical de la seva cort, i Angelet Rienbau nunci i procurador fiscal d'aquesta cort; Doctor Antoni Monbert, cirugià, juntament amb mi, Joan Feu, notari i servidor d'aquesta cort i els missatgers de la cort del magnífic veguer de Barcelona a fi i efecte d'executar la tortura proveïda en la persona de Violant Carnera de les Arenes, muller d'Antic Carner de les Arenes, pagès d'aquest terme de Castellar, la qual per ordre del dit honorable batlle fou portada amb una cadena al coll i conduïda en una estança de les cases de Jaume Borrull i Farès, pagès de dita vila de Sabadell, en virtut del sobredit territori, i asseguda en un banc tota nua sols amb uns panyos. En aquesta estança hi havia pa, vi i llum i altres coses necessàries per a la tortura i així, per aquest magnífic jutge i assessor present fou exhortada l'esmentada Violant Carnera de les

Arenes de la següent manera: —«Na Carnera, ja saps que estàs comdemnada a ser torturada perquè diguis la veritat sobre quines persones hi havia en la teva companyia i que han usat l'art de bruixes. (82) Digues de tot això la veritat i no vulguis que les teves carns siguin maltractades i masegades», i no volent dir la veritat va ser manada lligar: els braços al revés i la ma al colze, i lligant i estrenyent digué: —¡Mare de deu, mostreu-me sempre el miracle Jesús que el Sant nom de Jesús sigui sempre en mi, Cristians, ai! el sant nom de Jesús sigui sempre en mi, afluixeu-me que diré la veritat de tot!—, i afluixada per ordre del Senyor jutge i exhortada per dues i tres vegades que volia dir la veritat tornà a dir: —Jo no sé res—, i altra vegada tornada a exhortar per aquest jutge, i no volent dir la veritat la van tornar a apretar, i cridant moltes vegades, digué: —¡Mare de deu de Montserrat feu el misteri, mare de deu de Montserrat, afluixeu-me i jo diré la veritat de tot—, i així fou ordenat afluixar-la i treure-la del banc; assentada sobre un llit que hi havia en aquesta estança i coberta amb una flassada digué: —«Senyor, és veritat que fa cinc anys, més o menys, que vaig anar al Puig d'Aguilar del terme de Caldes de Montbuí en companyia de Jerònima Muntada i Eulàlia Buiques que avui s'anomena Oliveres i Taulet perquè està casada amb Lluç Taulet de les Fàbregues, i ens vam ajuntar per anar al Puig d'Aguilar, en el forn d'en Cusidor, el qual és més enllà de les Fàbregues. A les deu hores de la nit, més o menys, era l'hora que havíem concertat de dia per aplegar-nos i anar al Puig d'Aguilar; cadascuna de nosaltres va pujar a cavall amb el seu dimoni en forma de cabró, els quals eren més aviat negrots i de la mateixa

forma i estatura dels altres que vam trobar allà amanits en aquest forn d'en Cusidor. Jo vaig pujar a cavall amb el meu dimoni que l'anomenava Martinet i quan era dalt del cavall em tenia amb les ferrokes del coll, aleshores jo li dic: —Martinet, anem—, i les demés també digueren el mateix a llur dimoni, en forma de cabró altot, pel nom que els hi deien; i en uns moments ens vam trobar al Puig d'Aguilar, a una llegua aproximadament del forn d'en Cusidor, trobant-nos en aquest Puig moltes altres i entre elles també hi eren na Joanna Sol i na Guillerma Permanyera que avui es diu a na Permaneyera que avui es diu Vallcorba puix que s'ha casat en darreres núpcies amb Vallcorba, (83) habitant d'aquesta vila de Sabadell, també hi era na Puigbraga, na Dosrrius, na Margarida Maymona, na Monserrada Pineda, la molinera na Sobregrau del Molí, anomenada la Beata, na Ramona Porta de Sant Miquel, na Rosella i na Rocabeya, i altres de Caldes; també vaig sentir anomenar a na Marrast, a na Riera, i a na Fruiteras de Palau, també hi era en Joan Vives àlies Joan Llarg, Jaume Fonolleda, na Reig àlies la Maurineta, na Ramoneta, na Solera, na Maria Rossa, i altres de Granollers, totes plegades eren unes vint-i-cinc. Passades les deu de la nit ens va aparèixer allà el dimoni en forma d'home, el qual l'anomenavem totes «Senyor».

Havent arribat totes d'una en una, li ferem acatament i la primera cosa que vam fer és ballar una dansa de les ordinàries: sardanes, ball pla i altres balls que acostumen a ballar els pagesos, ballàvem entre nosaltres i el músic era l'home de Granollers anomenat Joan Vives àlies Joan Llarg, tocant un tamborí i una flauta; mentre ballàvem, hi havien moltes candeles negrotres enceses, les quals feien una llum blava.

(84) Després d'haver ballat una estona, el dit dimoni que l'anomenaven Senyor es va girar per la part del seu darrera i totes l'adoràvem en dret del seu ces, tot i que jo sentia molta pudor com també deien sentir les demés. Era la mateixa adoració i exercicicis que ja he anomenat anteriorment, i unes ho veiem de les altres; després ell tingué part amb nosaltres pel darrera i pel ces, tot cridant-nos una per una dient: —na tala vingui ençà que la vull cavalcar—, i així ens posava una cosa com un membre tot fredot que tenia la duresa d'un ferrot d'una llargària, més o menys, d'un forc, i el gruix aproximat d'un mànec d'aspi i d'aquesta forma s'entretenia amb nosaltres i cada una com ja he dit, de la mateixa manera que el temps que un gall està sobre una gallina, i totes ho veiem les unes de les altres, jo, particularment, ho vaig veure de les demés que abans he anomenat. D'aquí mateix varem baixar en companyia del dimoni que l'anomenaven Senyor, el qual anava davant vestit de cos de color negre, com ja he dit, i totes nosaltres el seguirem fins abaix, en un torrent al peu del Puig d'Aguilar i una de la companyia en que anàvem va llançar en aquesta aigua del torrent unes pòlvores o metzines i tot seguit amb unes vergues que ens donava el dimoni a unes i a altres les colliem i trencàvem, (85) allí vam batre l'aigua perquè caigués pedra, dient unes paraules i invocant al dimoni perquè fes caure pedra i així s'emportés els fruits de la terra, aquí mateix es varen alçar unes gran boires i núvols i es van moure grans temporals i trons, caient moltíssima pedra pel terme de Caldes i per altres parts de més enllà, cap a Palau i Santa Eulàlia, causant molts i greus danys als esplets de totes aquestes parts. Jo, immediatament després d'haver caigut la pedra m'en vaig tornar cap a

casa meva a cavall, jo i el meu cabró o dimoni en forma d'aquell i, del qual em despedí abans d'arribar a casa meva.

Així doncs, la pedra causà molts danys pels llocs on va caurer, tot i que no puc depositar i judicar testimoni. Algunes de les que hi havia en aquesta companyia em varen dir que els capellans de Caldes van comunir i repicar les campanes contra el temporal i el van fer fugir, malgrat tot els dimonis i bruixes, cap el mar, ja havien causat grans danys.

(86) A més a més, dic, Senyor. i depositant en testimoni que és veritat que l'estiu passat ha fet dos anys que jo en companyia de les que abans he esmentat, anomenades Jerònima Muntada i Eulàlia Oliveres Buygues i avui Tauleta, totes de les Fàbregues d'aquesta parròquia i terme de Castellar, i na Joanna Sol, Guillerma Ruberta, gavatxes, na Permanyera que avui es diu Vallcorba, de Sabadell, na Puigbraga, na Dosrius, na Margarida Maymona, na Monserrada Pineda, la molinera Sobragrau del molí, anomenada la beata, na Ramona Porta de Sant Miquel, na Rosella, na Rocabeya i altres de Caldes, també vaig sentir anomenar a na Marrast, a na Riera i na Fruitera de Palau, i en Joan Vives àlies Joan Llarg, Jaume Fonolleda, na Reig, àlies Maurineta, na Ramoneta, na Solera, na Maria Rossa i altres de Granollers, en total eren unes vint-i-cinc, més o menys, ens vam ajuntar per anar al forn d'en Camp d'en Padrós, primer jo i les altres que anomenat de Castellar en el forn d'en Cusidor i d'allà a cavall amb els nostres cabrons vam anar tot seguit al forn del Camp d'en Padrós, allà amb totes les demés que ja he esmentat vam ballar i adorar al dimoni i aquest tingué tractes amb nosaltres de la mateixa forma i manera que ja he explicat per l'aplec del Puig d'Aguilar. (87) A continuació vam anar a unes aigües que hi ha prop del

forn i la baterem amb unes vergues com ja he dit i ferem caure pedra amb invocacions del dimoni tot alçant-se grans núvolades i tempestats de la mateixa manera i forma que tinc dit del torrent del Puig d'Aguilar en què la pedra caigué en el terme de Caldes i altres parts circumveïnes, on causà molts grans danys als fruits, danys de molt valor tot i que no puc indicar en quanta quantitat puix que són molt grans i a partir d'aquí en el mateix punt que caigué la pedra ens en vam anar totes amb els dimonis en forma de cabrons com ja he dit, a casa d'en Padró del terme de Polinyà, parròquia de Sentmenat, i una de la companyia d'aquestes bruixes, la qual no recordo qui era, restant nosaltres a fora aguantant-la, entrà dins d'aquesta casa emmetzinant una mula d'en Padró. Just després, jo i les altres ens en anarem a cavall d'aquests dimonis en forma de cabrons cap al terme de Caldes de Malavella i vam llançar-hi metzines fetes amb art del dimoni i al llançar-les deiem: —¡Cau boira i neula en nom del dimoni, i en el pesar de Deu que es neulin els fruits de la terra!— i així, s'aixecà una gran boira i neula que donà grans danys per aquell terme encara que jo no puc dir en quanta quantitat, i d'allí m'en vaig tornar tota sola cap a casa meva amb el dit dimoni en forma de cabró, el qual m'acompanyà fins prop de casa meva; (88) pel camí, sempre m'estava persuadint, aquesta i altres ocasions, perquè fes mal en tot el que pogués i li amenés en els aplecs. altres persones que el seguissin i l'adoressin com feien les altres que jo he anomenat. I a més, li dic que em recordo molt bé que em sembla fa uns catorze anys, més o menys, en aquell estiu que ens vam ajuntar en un pla, més enllà del Farell de la muntanya, jo i altres de la vila de Caldes i d'altres parts, en què totes plegades deviem fer unes quinze o setze, hi vam ballar i adorar el dimo-

ni, el qual tingué tracte amb nosaltres en la forma sobredita, també baterem una aigua que hi ha allà prop fent caure molta pedra que causà molts i greus danys en el terme de Caldes i altres parts del Vallès, danys de gran valor i que no puc judicar bonament la seva quantitat. És veritat que em recordo molt bé que en aquest aplec no hi vaig veure ni sentir-hi anomenar a les que abans he anomenat de Castellar i de Sabadell. Tot seguit, passada la pedregada, jo m'en vaig tornar amb el dimoni en forma de cabró, com ja tinc dit, a la volta de casa meva. També li dic que em recordo molt bé que aquest estiu passat ha fet tres anys que ens vam aplegar en unes planes de Sant Sadurní, en el terme de Gallifa, les ja dites i abans designades de la vila de Caldes de Montbuí: (89) na Sol, na Ruberta i na Permanyera i, Vallcorba de Sabadell, així com d'altres que per ser moltes no em recordo del nombre exacte. Allí vam fer els mateixos i solits actes d'adoració al dimoni, i de ballar; tingué, també, tracte amb cadascuna de nosaltres pel ces, i d'allí vam baixar cap un torrent que hi ha a prop, amb les vergues que ens donava el dimoni ferem les cerimònies i conjuris ordinaris, tot batent l'aigua com ja tinc dit, i així s'alçaren gran nuvolades i temporals fent caure molta pedra pels termes de Caldes i pel Vallès encaminant-les cap aquests voltants i causant grandíssims danys, els quals tampoc puc judicar en quina quantitat especificadament. D'allà ens vam tornar cadascuna per la seva part, i jo amb el meu dimoni en forma de cabró cap a casa meva. També li puc dir la veritat, Senyor, que en aquests plans de Sant Sadurní no s'hi trobaven les de Castellar. (90) I a més dic, que en l'agost passat ha fet un any que jo, na Jerònima Muntada de les Fàbregues de Castellar, Eulàlia Oliveres i Tauleta que abans estigué casada amb Sebastià Buiques, i les ja anomenades na Sol,

na Ruberta, na Permanyera i avui Vallcorba, i altres de Caldes així com d'altres parts que abans ja he dit, tot i que no recordo prou bé el número, ens vam trobar entre l'Ametlla i la Garriga; jo, hi vaig arribar tota sola amb el meu dimoni en forma de cabró, i allí vaig veure les demés. Vam fer els mateixos balls i adoracions al dimoni, el qual tingué els mateixos tractes amb nosaltres i de la mateixa forma que ja he dit pels altres aplecs semblants; també baterem amb vergues una aigua que hi havia a prop, d'on ferem alçar grans núvols i tempestats, i caigué abundant pedra per moltes parts del Vallès circumveïnes, i causà grans danys als esplets de molt valor, no obstant jo no podria dir, certament, en quina quantitat. Després, cada una s'en anà a casa seva de la mateixa forma que havia vingut. També és veritat, Senyor, que en el mes de maig d'oppassat, crec que era quan començaven a brotar les vinyes, jo, na Jerònima Muntada, n'Eulàlia Oliveres, abans anomenada Buiques de les Fàbregues de Castellar, (91) na Sol, Ruberta i na Permanyera avui anomenada Vallcorba de Sabadell, i, a més, altres de Caldes així com d'altres parts que ja he dit, erem moltes però no recordo quantes ja que no vaig tenir cura en comptar-les, ens vam trobar a Montbuí, a on jo vaig anar sola a cavall i amb el meu dimoni en forma de cabró; quan jo vaig arribar, hi vaig veure i trobar les altres que he dit. Allà també ballarem i adorarem el dimoni, el qual tingué tractes deshonestedos amb cadascuna de nosaltres de la mateixa forma i manera que tinc dit per les altres parts i aplecs; ferem caure pedra de la mateixa manera que en les altres parts, i aquesta fou molt abundant, causant molts i greus danys en el terme de Caldes i alguns entorns, però jo, certament, no podria dir la quantitat que valien aquests danys. Després

m'en vaig tornar amb el meu mateix cabró cap a casa meva i, les altres de la mateixa manera s'en van tornar cada una cap a casa seva (...) A més dic, Senyor, en descàrrec de la meva consciència que fa divuit o vint anys que jo faig de bruixa i qui ha comès en posar-me en aquest càrrec és una pobra dona que es deia na Puigbraga de Caldes, la qual em digué que si jo volia servir a un gran senyor ella me'l mostraria i em faria ser rica i estar en molt plaer i gust, i jo li vaig respondre que tenia treballs però que de molt bona gana ho faria. Així, al cap de dos o tres dies que restarem amb aquest acord anarem les dues a soles pel camí de Caldes, (92) de dia i a peu, i allí, prop d'uns olivers, s'ens aparagué el dimoni en forma d'un gentil home en cos; la dita Puigbraga li digué: «aquí us porto aquesta vassalla que us vol servir i ser esclava» —dient de mi—, i aleshores el dimoni em digué que jo m'havia de donar a ell i fer tot el que ell volgués així com ser-li esclava i renegar de Deu i de la Mare de Deu i de tots els Sants, així doncs, vaig adorar aquest dimoni pel seu darrera i vaig prometre ser-li esclava i vassalla tota la vida, de boca vaig renegar de Deu i de Santa Maria i de tots els Sants, encara que no ho vaig fer de cor, i després ens en vam entornar, jo tota sola camí de casa meva, i la dita na Puigbraga s'entornà amb el dimoni cap a Caldes de Montbuí»—.

(93) Després, per altre part, feta aquesta deposició en el lloc de l'acte de tortura, na Violant Carnera de les Arenes fou treta d'aquesta estança de les tortures i fora d'aquesta fou colocada en una altre estança de la casa. L'honorable batlle, el jutge o assessor m'han encomenat, a mi, Joan Feu, notari i escribà, el mateix sota escrit, llegir a Violant Carnera de les Arenes la seva deposició feta en l'acte de tortura i per ben en-

tès aquesta digué: «per aquesta deposició que jo tinc feta en l'acte d'aquesta tortura i ara de present m'és llegida, és la mateixa deposició meva que jo tinc feta, i aquesta i tot el seu contingut és la pura veritat, i en aquesta estic i persevero pel jurament que de present tinc prestat fora de l'estança i vista dels torments en una altre estança que ara hi estic present.»

Jo, Antoni Monvert, cirugià de la vila de Sabadell, de voluntat de dita Violant Carnera firmo aquesta deposició per jo saber escriure dita Carnera.

Fou llegida i presentada la present declaració pel magnífic jutge i assessor.

(68) 28 de Desembre. Interrogatori de Jerònima Muntada

A vint-i-vuit de desembre de l'any de la nativitat del Senyor, en aquesta vila de Sabadell, en vigor del sobre dit territori fou processada i rebuda la següent deposició:

Muntada, sabater de les Fàbregues, parròquia i terme de Castellar, diòcesi de Barcelona, digué que tenia trenta-sis anys, poc més o menys. La deposició, en tercer lloc, fet amb el seu propi jurament, veritable i alienable, i que posa el jurament en aquest magnífic jutge o assessor en ma i en la seva ànima, diu la veritat sobre els quatre sants evangelis.

Primer, en aquesta tercera deposició, és interrogada sobre quan fa que és casada amb Miquel Muntada, el seu marit, i ella digue que uns vint anys, més o menys.

Es interrogada si sap o presumeix perquè està presa i se li pren la present deposició, i ella digué que no ho sap.

Es interrogada perquè digui deposant si ha estat bruixa, metznera o fetillera, seguint l'art de bruixa i quines coses ha fet amb

aquest art, quins efectes, en companyia de quines persones i en quines parts i en quin temps, tant en aquest lloc i terme de Castellar com en altres parts, i quant temps ençà i quantes vegades i quins danys ha causat i donats en companyia d'altres bruixes o bé a soles amb art del dimoni. (69) Digui de tot això la veritat especificadament.

I digué que no en sabia res i que està tan neta d'aquestes coses com el dia que va eixir del ventre de la seva mare.

És interrogada si coneix i ha conegut, vist, tractat o tingut amistat amb na Carnera de les Arenes de la parròquia de Sant Feliu del Racó, terme de Castellar, a n'Eulàlia Oliveres, de les Fàbregues, muller de Lluc Taulet, en segones núpcies, i de Sebastià Buigues en primeres núpcies, i fa molts anys que està en aquest lloc de les Fàbregues del terme de Castellar, a Antònia Puigbraga, vídua, a Caterina David, vídua, Margarida Pujolràs, a Francina Marrast de Palau, a Elisabet Rossella, a Magdalena Vadrena del Pont, a Eulàlia Lafarga àlies Ramoneta, a Elionor Reig àlies Maurineta, (70) a Gabriela Bòria, a l'Anna Boirons àlies la Rajolera, a Joan Vives àlies Joan Llarg, i a Jaume Fonolleda, part d'ells de la vila de Caldes de Montbuí i els altres de la vila de Granollers, també a na Salomona de Granera, a Úrsula Rocabeya i altres persones que anaven juntes a fer coses de bruixeria. Digui quantes vegades ha tractat amb elles o bé amb algunes d'elles i d'altres i si s'ha trobat en llur companyia fent diversos actes de bruixeria; digui de tot això la veritat si bé la Cort ja n'està plenament informada.

I digué que a na Carnera de les Arenes no la coneix sinó d'uns quants dies ençà que estan preses en les presons del castell de Castellar, però abans, no la coneixia,

ni la tractava sinó per sentir-la anomenar algunes vegades, i a més per estar (viure) lluny d'ella en el cap del terme i per no venir a missa a la seva parròquia de Sant Esteve de Castellar sinó a la de Sant Feliu del Racó. A n'Eulàlia Oliveres, la qual al cap d'uns anys de perdre el seu primer marit es casà amb Lluc Taulet i en primeres núpcies era muller de Sebastià Buigues, teixidor de llana de la vila de Terrassa, la coneix perquè fa molts anys que està en les Fàbregues de Castellar i és veïna seva, depositant també, que en tot el temps que fou vídua, (71) les tingué per dones de bé i no per bruixes, depositant que ni amb ella ni amb altres ha fet cap cosa de bruixa ni coneix poc ni molt a les altres que se li han anomenat en l'interrogatori, ni sap d'elles ni d'altres que siguin bruixes o hagin fet coses de bruixes.

És interrogada com pot depositar negar que no s'ha trobat en companyia de les dites i altres persones o moltes d'elles, en moltes vegades i diversos llocs usant l'art de bruixeria i fent molts actes de bruixes en companyia de les dites i altres persones o moltes d'elles, en moltes vegades i diversos llocs usant l'art de bruixeria i fent molts actes de bruixes en companyia de l'art del dimoni, causant molts danys. La present Cort ja està informada que ella depositant s'ha trobat moltes vegades en aquestes coses, de les quals serà interrogada més avall i entre altres l'aplec o ajuntament que es feu amb un gran nombre de bruixes de diverses parts, entre les quals hi era també la dita Carnera de les Arenes i la dita Oliveres anomenada abans Buigues, de les Fàbregues de Castellar. Cinc anys ha fet en l'estiu passat, que en el Puig d'Aguilar del terme de Caldes de Montbuí s'havien untat les carns totes nues amb certs ungüents fets amb art del dimoni, i dient certes paraules

les i conjurs, invocant el dimoni. (72) Allà totes adoraven al dimoni, en forma d'home, pel darrera i portaven candeles enceses, algunes grogues i altres negres; també ballaren i cridaren ella i les altres de Castellar: «¡Visca les Castellanes!», i renegant de Deu, de Santa Maria i de la Santíssima trinitat. Els llums i les candeles que tenien es veien de color blau, i després varen baixar a l'aigua que hi ha al Puig d'Aguilar, bateren aquella amb unes vergues que els hi donava el dimoni i llançant metzines i materials en aquesta aigua s'alçaren tot seguit unes grans nuvolades i temporals fent caure pedra en el terme de Caldes i altres parts circumveïnes; aquesta causà grans danys i, mentre queia la pedra, elles munten sobre els núvols a cavall, cada una amb el seu dimoni en forma de cabró, totes nues per haver deixat la roba en certs llocs. Després d'haver caigut la pedregada, els dimonis les deixaren en el lloc on s'havien aplegat i cada una se'n tornà amb la seva roba i en companyia del dimoni que tenia. (73) Digui de tot això la veritat, encara que la Cort ja n'està plenament informada.

I digué que no en sap res.

És interrogada si ella desposant en companyia de dita Carnera de les Arenes i de dita Eulàlia Oliveres, abans anomenada Buigues, de les Fàbregues de Castellar, i de moltes altres bruixes d'altres parts, s'ha trobat en l'ajuntament i aplec que l'estiu proppassat feu dos anys, en el forn del Camp d'en Padrós de terme de Caldes, a on ballaren davant del dimoni que estava en forma d'un home i l'adoraren pel darrera portant candeles enceses, després el dimoni feu actes deshonestos amb elles pel darrera. A continuació, en una aigua que hi ha prop d'allí, hi van llançar metzines i alguns materials, batent l'aigua amb unes vergues que els hi donava el dimoni, al qual invocaven amb certes pa-

raules i així, feren alçar núvols i tempestats i caure molta pedra que causà molts i greus danys al terme de Caldes. Varen fer, doncs, les mateixes coses de bruixes que havien fet i de les quals està interrogada sobre l'aplec del Puig d'Aguilar en companyia de moltes bruixes i dimonis.

Ella digué que no en sap res ni és veritat.

És interrogada si en haver fet caure la pedra des de l'aigua prop del forn del Camp d'en Padrós, ella i les demés de la seva companyia sobre dites se'n varen anar a cavall amb els dimonis en forma de cabrons a la casa d'en Padró del terme de Pulinyà, parròquia de Sentmenat i allí una d'elles entrà a matar i emmetzinar una mulla de dit Padró, i d'aquí se'n van anar totes de la mateixa forma cap Caldes de Malavella, (74) on també feren caure neula i boira que destruï tots els fruits d'aquella terra i causà molts grans danys.

Ella digué que no en sap res ni és veritat.

És interrogada si a primers del mes d'agost del mil sis-cents divuit, ella i la dita Carnera de les Arenes i Eulàlia Oliveres, abans Buigues, del terme de Castellar, i moltes altres bruixes es varen ajuntar i trobar entre l'Ametlla i la Garriga, on totes tingueren els mateixos tractes i exercicis de bruixes amb el dimoni, com ja s'ha dit en el Puig d'Aguilar i les altres parts, i allí, també, bateren l'aigua que hi ha prop, (75) muntant-se després a cavall entre núvols amb els dimonis en forma de cabrons, fent caure pedra per la part i terme de Caldes, Palau i tot el Vallès, i que causà molts greus danys.

Ella digué que no es veritat i que està molt neta d'aquestes coses.

És interrogada si ella deposant en companyia de les dites Carnera de les Arenes i Eulàlia Oliveres, abans Buigues, de les Fàbregues de Castellar, i de moltes altres bruixes s'han ajuntat i trobat a Montbuí, en el mes de maig prop passat del present any de mil sis-cents dinou, a on se'ls aparagué el dimoni, ballaren i el dimoni tingué part amb elles en la forma i manera que abans s'ha dit i que ....., feren caure molta pedra causant molts greus danys.

Ella digué que no en sap res i que està tant neta com el dia que nasqué del ventre de sa mare.

Jo, Pere Prat, de present i estant a Sabadell firmo la present deposició de voluntat de dita Jerònima Muntada ja que ella no sap escriure.

Fou llegida i presentada la present declaració pel Magnífic Jutge i assessor. Cèdula presentada per procurador fiscal. (76)

Tingudes les defenses, algunes són donades per publicar i assignar la sentència en favor d'aquests i a continuació la part conseqüent demanada.

Stevanell, administrador fiscal.

El dia 20 de desembre de 1619, tingudes les defenses per publicar, assigna la sentència en el dia present, conseqüent i a continuació de l'interrogatori.

Fumaz i Desplà, jutge.

(...)

(77) Invocat en nom de Jesucrist i de la Santíssima Mare Verge Maria per Narcís Carner batlle a favor de l'il·lustre i noble Senyor en Federic de Clasquerí, senyor per indivisió juntament amb l'il·lustre i noble Senyor en Pere Vila i de Clasquerí, senyors del terme de Castellar i castell. Vista la prevenció del procurador fiscal de la Cort del Batlle i en la investigació desfavorable i contra Violant Carnera de les Arenes, muller d'Antic Carner, pagès en la parròquia de Sant Feliu del Ra-

có d'aquest terme de Castellar, és acusada i inculpada de bruixa i d'exercir l'art diabòlic de bruixeria amb moltes més altres bruixes, entre altres ha transcorregut cinc anys d'aquest altre aplec de bruixes i art diabòlic en el terme i vila de Caldes de Montbuí, provocant tempestats (...) delictes en el mateix terme de gran valor provocant el mateix temps per art diabòlic en un aplec de bruixes ..... metzinant i matant [a una mula] que fou [d'en Padró] [pagès] del terme de Polinyà, parròquia de Sentmenat, i també estigué al mateix temps o ..... amb més altres bruixes al terme de Caldes de Malavella, a on conjurà i provocà boires ..... calamitats, les quals han causat molta destrucció [en els fruits de la terra] d'aquest terme i en altres llocs també molts grans danys en valor (78) i certament que en l'espai de fa catorze anys tingué lloc una altra congregació de bruixes en el pla del Farell, cometent similars delictes amb art de bruixeria i amb molts danys de gran valor en el terme de Gallifa, també en el mes d'agost de 1618 hi hagué un altre aplec en el terme entre les parròquies de l'Ametlla i la Garriga. També en el mes de maig prop passat en el terme de Montbuí varen perpetrar i cometre els semblants delictes i danys, en gran valor, en els fruits de la terra.

Vista la comissió, sota escrita del jutge i l'assessor; vist en el territori concedit per aquest batlle de Castellar en la present vila i terme de Sabadell pel molt Honorable procurador reial de la mateixa vila i terme de Sabadell; vist en la deposició feta en presència del, sotaescrit, jutge per a dita Violant Carnera; vist (...) Consta en la plena investigació del ..... procurador fiscal (...) denuncia i declara a Violant Carnera de les Arenes ser condemnada a mort (79) i a que sigui penjada amb gran violència de tal manera que per naturalesa es mori; i la seva

ànima separada del cos timentant així en el cap de les sòcies, condemnant aquestes mateixes pels danys causats, restituït i liquidat completament com aquest cedeix en el càstig i no en els restants exemples i interrogatoris.

Fumaz i Desplà, jutge.

Decretada la lectura i publicada fou provista la seva sentència declarada per l'honorable Narcís Carner, batlle del castell i del terme de Castellar en favor de l'il·lustre i noble senyor en Pere Vila i de Clasquerí, senyors d'aquest castell i terme de Castellar (...) assessor d'aquest honorable [batlle] (...) l'honorable procurador reial [de la vila] [de Sabadell] diòcesi de Barcelona, en vigor [del territori] ..... l'honorable procurador reial d'aquest honorable batlle concedeix ..... a instància i requeriment del procurador fiscal ..... de Castellar, ser condemnada per la Cort a dita Violant Carnera de les Arenes (...) sentència a la seva acusació posada en el dia ..... (94) Cèdula presentada pel procurador fiscal.

Amb la present raonada investigació i per altre part consta legítimament la acusació del procurador fiscal en la Cort del terme de Castellar i del castell contra Jerònima Muntada i Eulàlia Oliveres, altrament anomenada Buiques, de les fàbregues, terme de Castellar, en aquest entorn, el procurador fiscal proposa a les dites Jerònima Muntada a que siguin castigades i ser en perjudici previst ..... fer-se, administrar-se .....
(...)

(95) 31-XII-1619. *Suplicatori de defensa de Jerònima Muntada i Eulàlia Oliveres.*

Suplicació realitzada per Antoni Turó àlies Canyelles i Lluc Taulet, en presència del magnífic Gaspar Càncer ciutadà de Barcelona i advocat en nom d'Eulàlia Oliveres i Taulet altrament Buigues i de Jerònima Muntada.

Il·lustre Senyor:

Encara que en el 23 del corrent mes de Desembre hagin estat publicades pel seu magnífic assessor les enquestes de na Jerònima Muntada i n'Eulàlia Oliveres, detingudes en les càrcers de Castellar amb llicència d'advocat i procurador, les dites Muntada i Oliveres encara no han pogut ser defensades perquè fins ahir, 30 del mes de Desembre, no els han lliurat el notari una còpia d'aquests processos, i per tant supliquen dites Muntada i Oliveres a vostre majestat que sigui del seu servei manar una pròrroga pel temps de les defenses, per poguer deduir del seu bon dret i demostrar la seva inocència i en tot ser administrat en compliment de la justícia .....

Il·lustríssim Gaspar Càncer.

És remès al magnífic Cristòbal Fumaz i Desplà, ciutadà de Barcelona i assessor seu, que sap ..... i institueix en la part, administrant provisió per honor de Narcís Carner a favor del noble Senyor en Federic de Clasquerí, senyor per indivisió del terme de Castellar, diòcesi de Barcelona, batlle d'aquest terme.

A trenta ú i darrer de desembre de mil sis-cents dinou. L'Escrivà d'aquesta Cúria en Joan Feu, notari i escrivà.

(96) En el peu de la seva mateixa cèdula de suplicació fou feta pel magnífic Cristòbal Fumaz i Desplà i escrita la provisió següent:

Presentat en aquest dia i any és inserit en el procés i administrats els testimonis, preparat pel fiscal rebre i interrogar aquests.

Fumaz i Desplà

Cèdula presentada pel procurador fiscal sobre les coses deduïdes en la suplicació donada per Antoni Turó àlies Canyelles i Lluc Taulet, en nom i per la part d'Eulàlia Oliveres i Taulet, abans Buiques, muller de dit Lluc Taulet i de Jerònima Muntada, muller de dit Miquel Muntada, cosina germana de dit Turó àlies Canyelles,

amb la seva suplicació que m'han presentat en el dia de dimarts, trenta-ú del mes de desembre proppassat, escrita i firmada pel magnífic Gaspar Càncer essent-hi ell present. (97) Com advocat d'aquestes presoneres no subsisteixen i sols és amb ànim d'allargar la present causa ja que com resulta del procés l'enquesta els fou publicada i intimada amb llicència d'advocat i procurador i competent el termini de les defenses el dia dilluns que comptàvem a 23 del dit mes de desembre. Encara que la còpia de l'enquesta no s'hagi lliurat fins el diumenge proppassat al vespre, entre les set i les vuit de la nit, que comptàvem a vint-i-nou d'aquest mes, no per això es segueix que no l'haguessin tingut abans de ma del notari de la causa i si per culpa seva no haguessin tardat tant en demanar la còpia que fou demanada pel dit Canyelles, cosí germà de dita Muntada, en nom de les dites preses, el dissabte al vespre entrada la nit, i fou donada l'endemà diumenge, com s'ha dit, entre les set i les vuit de la tarda als dits Canyelles i a Jaume Omet, moliner de draps del terme de Castellar i germà d'aquesta Muntada, els quals van donar molta pressa al dit notari; quan tingueren aquesta còpia la van portar tot seguit a Barcelona aquella mateixa nit per fer-la arribar allà a l'advocat que faria les defenses (98) i en el mateix punt que tingueren dita còpia se'n varen anar dit Omet i Canyelles amb aquesta camí a Barcelona; l'endemà pel matí, dilluns, al punt del migdia arribà dit Canyelles de Barcelona amb una suplicació, la qual mostra al notari firmada pel doctor Càncer, que ja a la matinada, segons digué, li havia deixat la còpia de l'enquesta per a fer les defenses, i així ha estat culpada l'altra part per haver tardat tant en demanar dita còpia, quant més que després d'haver-la obtiguda han tingut també temps compe-

tent per a fer les preteses defenses, principalment perquè el dia de dimarts proppassat, poc després d'haver passat migdia, que comptàvem als trenta-ú d'aquest mes de desembre, arribà dit doctor Càncer a la present vila, i s'aturà a l'hostal d'en Ferrés, la mateixa casa on s'hi troben les preses, Muntada i Oliveres, i després d'haver dinat el dit doctor Càncer com a advocat per a defensar aquelles vingué davant de vostre Majestat i informà el que li semblà donant part d'aquelles juntament amb els dits Canyelles i Taulet, la ja mencionada suplicació, la qual per la Vostre Majestat fou proveïda i administrada per testimonis ..... com ha escrit (99) aquesta part del procurador fiscal i que el dit doctor Càncer, l'endemà matí, primer del present mes de gener, se'n tornà a Barcelona sense haver-se curat de fer defenses algunes, les quals, fins ara, no han estat donades en alguns testimonis administrats per part de les presoneres, d'on es veu que són notoris els defugis i ànims d'allargar, cosa que no s'ha de permetre en la present causa pels molts i notables gastos que fa de cada dia tant per la detenció de vostre Majestat com també perquè les presoneres estan detingudes en una casa particular, que és l'hostal amb moltes persones per guardar de vista a causa de no haver-hi presó o lloc segur on tenir-les (...) donar lloc a semblants defugis i dilacions estant convençuts els delinqüents i les persones del procés com ho estan les dites presoneres; per aquest motiu demana altrament el dit Procurador fiscal que repel·lis els defugis tan perjudicials i sigui despedida la causa condemnant a les presoneres en les penes que de dret hauran incidit i en la restitució dels danys ocasionats per elles i tots els gastos (100) i despeses per culpa i detenció d'elles o dels dits Taulet, Omet i Canyelles, els quals amb color i motiu de pretesa de-

fensa han allargat i detingut la causa, són fets contra els quals protesta, demanant també a major cautela que sigui manat al notari de la present causa que faci relació de les dites coses en quant li toquen per mitjà de jurament. A continuació que també sigui manat al nunci de la present cort que tot seguit compareixi a la casa de dit hostal d'en Ferrés a on nosava el doctor Gaspar Càncer, i trobant-lo allà li digui de part de vostre Majestat que si té res que dir o deduir o informar en defensa de les dites presoneres que vingui tot seguit davant de vostre Majestat per aquest efecte i **faci relació dit nunci** del que respondrà, i si a cas no hi era i se'n ha anat que s'assabenti amb les persones de dit hostal quin dia i hora va marxar i el temps que estigué allí menjant i dormint fent de tot això a continuació, relació per mitjà de jurament.

A 2 de Gener de 1620 ha sigut manada aquesta nota.

(101) Proseguint en la relació del nunci, Angelet Rienbau, nunci que manifesta sota jurament prestat en la seva ànima, en la Cort de l'Honorable Batlle ha denunciat i m'ha fet la següent relació, a mi notari, dit i sota escrit, i en presència d'aquest magnífic jutge amb les paraules següents:

«Senyor, per manament de Vostre Majestat se m'ha conferit avui dia present que comptem a dos del present mes de gener de mil sis-cents vint, tocada la una hora, passat migdia, a la casa i hostal d'en Ferrés de la present vila de Sabadell, a on estan capturades i detingudes na Jerònima Muntada i Eulàlia Oliveres Taulet de les Fàbregues (102) de matí a punta del dia es va despedir d'aquesta posada i s'en va anar a cavall juntament amb un altre cavall i un altre a peu, els quals havien vingut amb elles, cap a Barcelona on deien que s'en tornaven i així que no l'han vist més. Aquesta relació la faig pel jurament que tinc pres-

tat i obligació del meu ofici aquest dia i any en vigor ja esmentat d'aquesta provisió pel magnífic jutge fet per mi, dit i sota escrit, notari per mitjà de jurament i en la mateixa presència feta la relació següent: (...) El dia de dissabte proppassat que comptàvem a vint-i-vuit del mes de desembre proppassat a les cinc així com s'enfoscava, vingué a casa meua Antoni Turó àlies Canyelles, pagès del terme de Castellar, i amb molta pressa em demanà que li donés una còpia de la sentència feta contra Jerònima Muntada, la seva cosina germana, i d'Eulàlia Oliveres i Taulet, donant-me molta pressa perquè en el mateix punt i hora, qualsevol que fos, que la tinguessin l'havien de portar a Barcelona a un advocat per fer les defenses. L'endemà (103) passat el migdia, tornà dit Canyelles en companyia de Jaume Omet, moliner de draps del terme de Castellar i germà de dita Muntada, els quals amb gran pressa demanaven aquesta còpia perquè deien que tot seguit marxarien cap a Barcelona amb ella, i així per aquest efecte jo no vaig portar mai del negoci fins que l'hagué acabada de treure i lliurat als dits Omet i Canyelles el mateix dia, diumenge, al vespre entre les set i les vuit hores; la van agafar i en el mateix punt se'n van anar tot dret camí a Barcelona, conforme havien dit. És veritat que l'endemà en el dia de dilluns que comptàvem a trenta, al punt del migdia ja tornà el dit Canyelles de Barcelona amb una suplicació firmada per mi de dit doctor Gaspar Càncer com a advocat de les dites Muntada i Oliveres i me la va mostrar, aquesta suplicació era la mateixa o conté el mateix que la suplicació que està insertada en el procés, presentada el dia següent, passat migdia, per defensar dites dones, també és veritat que en Canyelles quan em mostrà aquesta suplicació en el dit dia de dilluns, al migdia, que havia tornat de Barcelona (104) em di-

gué que havia deixat la còpia de l'enquesta el dilluns per la matinalada al dit doctor Càncer per tal que fes la defensa. Després he sabut que el dit doctor Càncer se n'ha tornat a la ciutat de Barcelona el dia d'ahir que era el primer del present mes de Gener, de matí a punta de dia, sense haver fet ni presentat els articles de les defenses ni administrats els testimonis per aquelles, com fins ara tampoc no s'han donat ni presentat les defenses ni testimonis per aquelles, perquè si ho fessin jo, com a notari de la causa, ho sabria, i faig aquesta relació en virtut del jurament que tinc prestat per obligació del meu ofici: Joan Feu, notari i escrivà. Cèdula feta per aquest procurador fiscal.

Atès que per les relacions davant de vostra Majestat, mitjançant jurament fet pel notari de la present causa i pel nunci de la present Cort, i que s'han demanat de fer per part del procurador fiscal per assenyalar més l'ànim de la vostra Majestat i perquè consti millor el temps competent que han tingut Jerònima Muntada, muller de Miquel Muntada, sabater, i Eulàlia Oliveres i Taulet, (105) muller de Lluc Taulet, pagès, tots de les Fàbregues del terme de Castellar, presoneres acusades i capturades per l'honorable batlle de Castellar i detingudes en la present vila de Sabadell en virtut del territori concedit, i els parents pròxims d'aquelles que han volgut demostrar amb motiu i valor de defensar-les en un temps que no sols fou competent donat en la publicació de l'enquesta sinó que encara en el temps discorregut d'aleshores ençà també ha estat un temps competent pel mateix efecte de donar les presteses defenses; per tant, es veu manifestament molt patent l'ànim i intenció d'allargar i forçar defugis més que de defensar-les, la qual cosa ens deu donar lloc i evitar els notables perjudicis i inconvenients i perills que ja s'ha dit per ser una causa de qualitat greu. Per

aquest motiu i altrament atès que les acusades del procés estan plenament convençudes, demana altra vegada al procurador fiscal sigui despedida la causa estant i procurant en el que ja té deduit i demanat ....., amb en Pere, el qual viu ..... i si algú ha donat ..... a les acusades o aquestes o en nom d'elles en favor públic per la sentència assignada ..... (106) el favor d'aquesta part del procurador fiscal entrega, administra justícia i la proveeix.

Stevanell, administrador fiscal.

En el dia 2 de desembre de 1620 habudes les defenses per publicar i assignada la sentència del present dia, continua i segueix l'interrogatori.

Fumaz i Desplà, jutge.

Han estat notificats i confiats (...) Stevanell, fiscal (...) (gener) de mil sis-cents vint (...)

Fumaz i Desplà, jutge.

(107) Invocant en nom de Jesucrist i de la Santíssima Mare Verge Maria, Narcís Carner, batlle d'aquest castell i terme en favor del Senyor illustre i noble Federic de Clasquerí, Senyor del Castell i terme de Castellar, diòcesi de Barcelona, per divisió junta-ment amb l'illustre i noble Senyor en Pere Vila i de Clasquerí; vista la prevenció del procurador fiscal en la Cort d'aquest Batlle i organitzada la investigació contra Jerònima Muntada, muller de Miquel Muntada, sabater del lloc de les Fàbregues d'aquest terme de Castellar, i Eulàlia Oliveres i Taulet, muller de Lluc Taulet, pagès del mateix lloc de les Fàbregues de Castellar i en primeres noces fou muller de Sebastià Buigues, són acusades i inculpades d'exercir l'art diabòlic de bruixa i de ser bruixes, causant amb altres bruixes molts enormes delictes (...) a Caldes de Montbuí (...) i en el mateix temps matant i accidentant ..... a la mula d'en Padró, pagès del terme de Pulinyà

en la parròquia de Sentmenat, i al mateix temps també continuen cometent i causant boires i altres [tempestes] en el terme de la vila de Caldes de Malavella [provocant grans danys] de gran valor en molts fruits.

Després és interrogada si van causar, excercir i procurar (108) amb art diabòlic grans tempestats a l'any 1618, en el qual foren destruïts cereals i productes així com molts altres fruits de diversos llocs de molt gran valor; després en el terme de Montbuï en el mes de maig proppassant d'aquest any 1619, van cometre i perpetrar amb aquest art diabòlic els mateixos i semblants delictes de gran valor; vista en la comissió feta i sota escrita del jutge i assessor; vist en el territori concedit pel batlle de Castellar en la present vila i terme de Sabadell pel molt Honorable procurador reial de la mateixa vila i terme de Sabadell; vistes en les deposicions considerades, fetes en presència d'aquest jutge, sota escrit, i per aquestes presoneressos acusades, Eulàlia Oliveres i Taulet, abans Buigues, i Jerònima Muntada; vista en la publicació d'aquesta investigació feta amb consentiment i llicència de l'advocat i procurador, i prefixat el límit per donar les defenses; vista la suplicació presentada en el dia 31 i últim del mes de desembre proppassat per dit Lluç Taulet i Antoni Turó i Canyelles, pagesos d'aquest terme de Castellar, per la part d'aquestes acusades i en la coneguda previsió d'aquell mateix dia [31 de desembre,], presentat pel procurador fiscal en el mateix dia [últim del mes de desembre].

(109) [Eulàlia Oliveres i Taulet] abans Buigues i Jerònima Muntada de les Fàbregues de Castellar són presoneressos de mort i que ..... amb les quals siguin penjades pel coll d'aquelles en gran violència de tal forma que per naturalesa morin, és a dir, separada l'ànima d'aquella del cos, així que tormen-

ti en el cap de les sòcies ..... i plau en perjudici d'aquelles, donat i sofert per aquesta, a causa i per culpa de les mateixes. Feta la restitució, comdenant en la sentència final reservada que aquest certament cedeix en persona als altres en l'exemple i interrogatori.

Fumaz i Desplà, jutge.

És manifestat, llegit i publicat. (110) Dissabte, quatre del mes de gener de l'any de la nativitat del senyor de mil sis-cents vint en aquesta vila de Sabadell, diòcesi de Barcelona, en vigor d'aquest territori sobre dit pel molt honorable procurador reial de la vila i terme de Sabadell i per l'honorable batlle de Castellar fou concedit de procedir a executar la tortura prevista en la persona de les Fàbregues d'aquest terme de Castellar, en la forma següent:

Essent personalment constituïts l'honorable Narcís Carner per l'Il·lustre i noble Senyor en Federic de Clasquerí, Senyor per indivisió del terme [amb Pere de Clasquerí altrament anomenat Vila.]

(111) Jerònima Muntada: —«ja saps que estas condemnada a mort i a ser torturada per a que diguis la veritat sobre quines persones hi havia en la companyia i han usat l'art de bruixa i fetilleria, (112) digues de tot la veritat i no vulguis que les teves carns siguin maltractades i masegades»— i no volent dir la veritat fou ordenat pel dit magnífic jutge lligar-li els braços al revés, la ma al colze, lligant i estrenyent, digué tot cridant amb veu alta: —!Jesús sigueu sempre en mi, senyors afluixeu-me que jo us diré la veritat;— i així, per manament del Senyor Jutge, fou ordenat afluixar-la i exhortada digué: —«Senyor, jo ho diré tot»—, fou tret a aquest banc i ordenat que s'assentés en una cadira, coberta amb una flassada digué: —«Senyor, aquest estiu passat ha fet cinc anys que un dia, prop d'entrada de la nit, m'aparagué el di-

moni en forma de cabró. Jo estava filant un tros més enllà de casa meva, en un marge junt al camí que va a Caldes, i vaig veure en un camp, un troç més enllà, un cabró de pel grisot i en veure'l ja vaig conèixer que era el dimoni que jo acostumava de tenir en companyia, el qual em solia apareixer en forma de cabró. Aleshores jo em vaig acostar a ell i tot seguit quan era amb ell em donà avís que aquella mateixa nit entre les nou i les deu hores em trobés al forn d'en Cusidor, el qual és més enllà de les Fàbregues, (113) camí de Caldes, i allà hi trobaria les altres que ja estaven avisades, a continuació des d'allà haviem d'anar al Puig d'Aguilar del terme de Caldes de Montbuí, a on trobariem el gran Senyor amb un gran aplec d'altres, i allà ballariem. Jo li vaig respondre que hi seria i tot seguit em desaparegué.

...Jo m'en vaig tornar a casa i abans d'entrar a casa, a la porta, vaig parlar amb n'Eulàlia Oliveres, muller de Lluc Taulet, estranger i pagès, i abans estigué casada amb Sebastià Buigues i per tant li acostumàvem a dir na Buigues, ella em respongué: «Vaja, vaja que ha hi seré». Vaig aguarde que el meu marit es posés al llit, ja que aquest a causa que treballava de sabater i moltes vegades també de pagès en les terres que tenim es llevava de bon matí i se'n va d'hora al llit; sempre s'hi acostumava de posar abans que no jo, perquè jo feia les feines de casa o filava amb la filosa; al cap de poca estona que el meu marit se'n va anar al llit i que hagué fet posar al llit també tres filles que jo tinc, les quals dormien totes juntes en un llit, jo me'n vaig anar al forn d'en Cusidor i vaig deixar la porta forana de casa meva tancada amb clau i prop d'aquesta porta entre unes pedres vaig amagar la clau.

Quan vaig arribar al forn d'en Cusidor que hi vaig anar en cos

vestida, vaig trobar allí (114) que ja m'esperaven Violant Carnera de les Arenes de Sant Feliu del Racó, i la dita Eulàlia Oliveres, abans Buigues, també vaig trobar el meu cabró i les altres també hi tenien els seus, i totes tres ens digueren d'anar-nos aviat, jo vaig pujar a cavall amb el meu cabró i em digué: «Anem, anem, a ballar totes al Puig d'Aguilar», i en el mateix punt, amb molt menys discurs que el d'una Ave Maria ens vam trobar al dit Puig d'Aguilar que des del forn d'en Cusidor hi ha prop d'una llegua, més o meys, segons em sembla, i allí trobarem ja el dimoni que estava dret, en forma d'un home en cos, que em semblà vestit de negre però jo no em vaig adonar ni atinar de què era el vestit. Era negrot i lleig de cara i li ferem un acatament inclinant el cap, ell ens digué: «bé siguin vingudes senyores», i allí també hi havia altres dones de diversos llocs, em semblà que hi havia també tres o quatre homes entre els quals un era en Joan Llarg, així l'anomenaven, que era de Granollers, i aquest quan nosaltres ballàvem ens feia sò amb un tamborí i un flaviol.

Allà el dimoni havia encès un foc i en molts llocs a l'entorn, per les pedres, hi havia moltes candel·les enceses que (115) semblaven negrotres com la pega, fent un llum blavot i foscot. Aquí mateix totes les que hi erem ens vam posar a ballar, unes amb les altres, balls plans i sardanes i els que acostumen a ballar els pagesos, saltant, rodant i corrent i, algunes vegades prenent-nos de les mans unes amb altres, quan acabavem de ballar feiem crits i alarits d'alegria i de folgança, i les dites na Carnera, n'Oliveres i jo cridàvem visca les castellanès, i les de Caldes visca les calderines, i el mateix feien de semblant manera les d'altres llocs, segons el nom dels llocs d'on eren. I dic, senyor, que en el dit aplec del Puig d'Aguilar jo vaig veure que hi era n'Antònia Puigbraga de Caldes, na Caterina David, na

Monserada... na Margarida Maimona, na Rosella, na Margarida Pujolras, na Magdalena Vadrena del Pont, na Caterina, Úrsula i Prat, totes de Caldes de Montbuí i de Granollers; també hi n'havia d'altres però jo no les tenia per pràctica i amistat ni em curava de saber qui eren ni em recordo els noms que allí s'anomenaven, (116) tant sols em recordo de les de Granollers i d'un home que l'anomenaven Joan Llarg, el qual ja he esmentat que ens feia sempre que ballàvem, so amb un tamborí i un flaviol i per això el coneixia millor; també hi era en aquest aplec na Monserada Marrast i en Riera i na Riera, la seva muller, de Palau solitar, na Salomona i n'Eulàlia Monyosa de Granera, també hi vaig veure na Joana Sol i na Guillerma Roberta, gavatxes, que estan a Sabadell, i del terme de Castellar no hi havia sinó les que ja he dit: na Violant Carnera de les Arenes i n'Oliveres, totes de les Fàbregues de Castellar. Jo mai he sabut que en el dit terme de Castellar hi hagi hagut altres bruixes sinó les tres que he dit.

És veritat també que en el dit Puig d'Aguilar, en aquest aplec, n'hi havia moltes d'altres però jo excepte les que he dit no les coneixia ni tenia pràctica ni em recordo els noms pels quals les anomenaven; entre totes, però, erem vint o vint i cinc, més o menys, i en haver deixat de ballar (117) totes les de cada lloc de per si, unes després d'altres anarem a adorar el dimoni que s'havia girat pel darrera i l'adorarem pel ces i pel darrera, i aquí el besàvem adorant-lo i portant unes candeles en les mans; jo portava una candela encesa de casa meva, de les ordinàries grogues i que es donen al bassins de les esglésies, després d'haver-lo adorat totes, el dimoni, ens va cridar a cada una pel seu nom, dient-me a mi: «Na Muntada, vingui cap aquí que jo la vull cavalcar», i jo em vaig acostar allà i tot seguit m'abraçà per la part del dar-

rera, m'alçà les faldes i em cavalcà pel ces, posant-me una cosa com un membre de llargada de mig pam, més o menys i una mica més gros que el dit polze, dur i fred com un ferrot, i no hi estigué més estona que la d'un gall sobre una gallina, i amb totes les demés feu el mateix que amb mi, unes abans i les altres després d'haver-les cridades d'una en una pel seu nom com ja tinc dit, i les unes ho veien de les altres. Després d'haver tractat amb totes el dimoni en la mateixa forma d'home (118) es posà davant i totes nosaltres el seguirem i baixarem en un torrent que hi passa aigua i és al peu del Puig d'Aguilar, allí una de la ramada que no em recordo qui era, llançà metzines o alguns materials a l'aigua i totes les demés, cada una amb una verga en les mans, baterem l'aigua, alçant-se, tot seguit, grans núvols i tempestats i caient molta pedra.

Jo i les dites na Carnera i n'Oliveres de Castellar i totes les demés que erem en el Puig d'Aguilar ens varem pujar cada una a cavall amb el dimoni que tenia per guarda en forma de cabró, i vam anar pels núvols i tempestats i sentiem repicar a temporal les campanes de Caldes de Montbuí, Sentmenat i de Palau, aleshores tot el temporal, els dimonis i nosaltres fugirem vers la marina i totes amb els seus cabrons ens en tornarem a les cases. En particular, les dites na Carnera de les Arenes i n'Oliveres i jo, totes de Castellar, ens en tornarem totes juntes fins al dit forn d'en Cusidor d'on havíem partit, i n'Oliveres i jo sense els cabrons, i d'allà ens en tornarem a les Fàbregues, a casa nostra, ja que som veïnes i estem totes en un carrer. (119)

Jo, al meu dimoni com el cridava i anomenava no li deia sinó cabró.

És veritat, Senyor, que la dita pedregada feu molts grans danys als fruits de la terra perquè tocà

molta part del terme de Caldes i pel terme de Palau així com altres parts circumveïnes, però jo, bonament, amb certitud no puc dir la quantitat que valien sinó que les plagues a Deu!, no haguessin estat tant els danys causats.

I a més, dic, senyor, que l'estiu passat ha fet dos anys que un dia cap a la vesprada, vingué dita Carnera de les Arenes, quan jo estava amb n'Oliveres ..... amb ella a la seva porta, i ens digué la dita Carnera, a totes dues, que havíem d'anar aquella nit entre les nou i deu hores al forn del Camp d'en Padrós a ballar i fer altres coses acostumades i ja trobaríem la nostra gent prop del forn d'en Cusidor, entent-hi els cabrons que eren els dimonis que cada una tenia; nosaltres, dita Oliveres i jo, (120) li responguérem que ja hi aniríem i dita Carnera s'en tornà molt prest. Jo també me'n vaig a casa, aquí mateix i des d'allà, i amb la filosa al costat meu me'n vaig anar als horts de cal mon pare que son molt prop de casa i allí m'aparagué el dimoni que jo tenia per guarda anomenat «el cabró» amb aquesta forma de cabró, el qual em digué que aquella nit havíem d'anar entre les nou o les deu hores a folgar-nos al forn del Camp d'en Padrós del terme de Caldes de Montbuí que les altres de Castellar ja estaven avisades i també hi anirien, jo li vaig respondre que ja hi aniria, i el cabró em desaparegué; m'en vaig tornar a casa esperant que el meu marit i les meves filles es posessin al llit. Després, a l'hora concertada, me'n vaig anar de casa i vaig tancar la porta amb clau amagant-la de la manera que ja l'altra vegada he dit, i tot dret m'en vaig anar al dit forn d'en Cusidor, camí de Caldes, i una mica més enllà ens trobarem la dita Carnera, n'Oliveres, jo i els nostres dimonis en forma de cabrons; aquí mateix ens vam posar sobre d'ells i amb promptitud vam arribar al dit forn del

Camp d'en Padrós. (121 Jo anava a cavall amb dit cabró que em tenia amb els ferrots al coll, quan arribarem al lloc del forn del Camp d'en Padrós vam trobar al dimoni hi eren totes les altres persones que abans he dit pel Puig d'Aguilar, això és, les que he anomenat de Sabadell, de Caldes i d'altres parts que abans he dit i anomenat així com d'altres que no les coneixia ni em recordo dels noms.

Totes ballarem i adorarem al dimoni pel darrera i ell tingué tractes amb nosaltres pel darrera de la mateixa manera que tinc dit per l'altra vegada que vam anar al Puig d'Aguilar, i aquí mateix anarem a una aigua que hi ha allí prop del dit forn, en companyia d'aquest dimoni en forma d'home, i amb vergues a les mans varem batre l'aigua; tot seguit s'alçaren grans núvols i tempestats i caigué molta pedra pel terme de Caldes, després es decantà vers al Puig de la Creu que és en el terme de Sentmenat i de Castellar, i per totes les altres parts circumveïnes (122) a on causà grandíssims danys als fruits de la terra, no obstant jo no podria dir quants són en quantitat i valor líquid. Aquí mateix cada una de nosaltres de Castellar i totes les demés d'aquest aplec ens en vam anar a cavall amb els cabrons passant per davant de la casa d'en Padró de Polinyà, de la parròquia de Sentmenat, i bé podria ser que alguna de tota la camarada hagués entrat a l'estable d'aquesta casa per a emmetzinar i matar la mula d'en Padró, jo, però, no me'n recordo sinó que vam tirar cap a Caldes de Malavella que és a unes lligües més lluny i, allí amb art i en presència del dimoni ferem caure molta boira i neules que s'escamparen per tot el terme i, a més, el Vallès, en moltes parts i termes a on causà grandíssims danys i destruï els fruits de la terra que es neularen, no obstant, jo no puc, en certa quantitat, dir el que valien sinó que eren mol-

tíssims i excessius puix que la boira i neula fou en moltes parts i en les que ja he dit.

(123) Totes ens en tornarem a casa nostra, cada una a cavall amb el seu dimoni com a cabró.

I a més dic, senyor, que aquest estiu passat, en els principis del mes d'agost, ha fet un any que un dia, després d'haver dinat, jo anava pel camí que va a Caldes, més enllà de la Sagrera de les Fàbregues, amb la filosa al costat, i aleshores vaig veure el cabró en el camí, i que altres vegades ja l'he esmentat, coneixent aquí mateix que era el dimoni, el qual era un tros fora del camí dins una gran quintana de la casa d'en Monllor. Jo em vaig acostar a ell entrant dins de la quintana i em digué que aquella mateixa tarda (...) veniem de jolgar-nos entre l'Ametlla i la Garriga i jo (...) d'aquí mateix me'n vaig tornar a casa i el cabró se n'anà i desaparegué. Al cap d'una estona jo me'n vaig anar tota sola al bosc i allí hi vaig trobar a n'Oliveres i a na Carnera de les Arenes, d'aquí vam pujar a cavall, (124) cada una amb el seu cabró i amb molta promptitud ens vam trobar entre els llocs de l'Ametlla i la Garriga, en un serradet. Allí hi havia el dimoni en forma d'home i moltes dones de Caldes, aquestes són les que tinc ja anomenades del Puig d'Aguilar, també n'hi havia de Granollers però no me'n recordo qui eren ni tampoc les coneixia tant sols a Joan Llarg, el qual ens feia so amb el tamborí i el flaviol quan ballàvem. També hi havia na Monserrada Marrast de Palau i també hi vaig veure na Joana Sol, i na Robertta, gavatxes, que viuen a la vila de Sabadell, i altres de ..... que jo no ..... recordo qui eren. .... i allà vam ballar (...) i adorar al dimoni, el qual tingué tracetes amb nosaltres i ferem caure pedra al batre una aigua que hi ha prop d'allà, tot això de la mateixa forma i de la mateixa manera que he dit per les altres parts i aplecs que havíem tingut.

La pedra fou molt abundant i caigué en els termes de L'Ametlla i de la Garriga i es decantà (125) en vers Caldes de Montbuí, Palau Solitar i Sentmenat. Nosaltres vam estar una estona en aquest serradet i en haver passat la pedra totes ens en tornarem, cada una amb el seu cabró, cap a casa nostra.

És veritat que aquesta pedra feu grandíssims danys als fruits i esplets per haver tocat en tants llocs com ja he dit, però la quantitat certa no la podria dir ni tampoc el valor d'aquests danys.

I a més dic, senyor, que en el mes de maig propassat de l'any passat de mil sis-cents dinou, un dia (...) el dimoni ..... que aquella nit cap a les deu hores de la nit havíem d'anar a ballar i a folgar-nos a Montbuí i que em trobés més avall del forn d'en Cusidor on ja serien les altres; Jo vaig respondre que ja ho faria, ell em va desaparèixer i jo me'n vaig tornar a casa .....

Quan el meu marit i les meves filles foren al llit, jo cap aquella hora me n'anava per la porta de fora (126) el carrer i la vaig tancar amb clau per part de fora, amagant-la sota un còdol. Me'n vaig anar tot dret al dit lloc, més avall del forn d'en Cusidor, i allà arribarem en el mateix temps na Carnera de les Arenes i la dita Oliveres de les Fàbregues, trobant-hi ja els nostres cabrons. Cada una pujà amb el seu i amb molta promptitud vam arribar a Montbuí, situat més a munt de Caldes, allà vam trobar al dimoni i moltes altres dones, entre les quals hi eren les que ja tinc anomenades de Caldes de Montbuí i moltes altres de Granollers..... el dit Joan Llarg (...) na Monserrada Marrast ..... Joana Sol i Guillerma Robertta, gavatxes, que viuen a Sabadell, i del terme de Castellar no hi havia sinó les tres que he dit, és a dir, jo, n'Oliveres de les Fàbregues i na Carnera de les Arenes, i no sé que en tot el terme n'hi haguí alguna altra tant

en aquest aplec de Montbuí com en qualsevol altre aplec, sinó tant sols jo i les dites Carnera i Oliveres (127) ja que si ho hagués vist o sabut també ho diria com ho dic de les altres i és cert que essent jo del mateix terme les haguera conegut si n'hi hagués hagut d'altres (de Castellar) en aquest aplec de Montbuí.

N'hi havia moltes altres que no tinc anomenades, de moltes altres parts i que jo no les conec, ni em recordo com s'anomenaven, però el que sí sé és que erem entre totes un gran ramat. Allà ballàrem totes i adoràrem al dimoni, el qual tingué part amb nosaltres pel ces. Férem caure molta pedra, tot això, ho férem de la mateixa i semblant manera que he dit d'haver fet en altres ocasions. Mentre queia la pedra na Carnera de les Arenes i n'Oliveres de les Fàbregues estigueren sota de ..... en diversos llocs ..... també n'hi havia d'altres que tinc dites, de Caldes i d'altres parts.

Havent passat la pedra ens en tornarem, les de Castellar i jo, totes juntes amb els nostres cabrons fins al lloc on ens havíem trobat per anar-hi, allí deixarem els cabrons i cada una s'en tornà a casa seva.

És veritat que aquesta pedra caigué i feu molts grans danys a les vinyes i a altres fruits de la terra per les parts de Montbuí del terme de Caldes de Montbuí (128) i vers el Puig de la Creu pel terme de Castellar i Sentmenat però, no puc especificar quants eren aquests danys i en quina quantitat certa, sinó tant sols que eren molts grans danys perquè va tocar i va fer mal a moltes parts i territoris.

I a més dic, senyor, en descàrrec de la meva consciència que ha fet set anys, més o menys, que un dia na Carnera de les Arenes vingué a les Fàbregues per alguna cosa i ens digué a n'Oliveres de

les Fàbregues que aleshores es deia Buigues per ser muller de Sebastià Buigues, i a mi que anéssim ..... un tros avall que ens folgariem ..... , ens digué a totes dues que ella sabia com ens podríem folgar molt bé i moltes vegades i si volíem veure un senyor per ser-li amigues, nosaltres responguérem que si ens havien de folgar que ho seriem de molt bona gana. Aleshores, la dita Carnera ens digué que d'aquí set o vuit dies anéssim, la dita Oliveres i jo, a la parròquia de Sant Feliu, en un torrent que hi ha al dret de l'església de Sant Feliu, a la part dreta (129) d'aquesta església, i així doncs, acudirem n'Oliveres i jo al cap de set o vuit dies, trobant en aquest torrent a la dita Carnera i al dit Senyor que ella ens havia dit, aquest era el dimoni en forma d'un home com un cavaller i em sembla que anava vestit de negre, negrot, brunot i lletjot de cara. Dita Carnera ens digué: «no us sembla un galant senyor?», i nosaltres li responguérem «si bé és animós», també ens digué si volíem ballar que ella cantaria, i així ho férem ballàrem totes tres juntament amb el dimoni que ballava entre les tres amb la forma d'home, el que cantava dita Carnera era una cançonota ..... i havent acabat de ballar que durà ..... el dimoni i nosaltres ens van anar a un torrent ..... al cap de tres o quatre dies ..... em sembla ..... que ..... i el dimoni [per una] part i la dita Oliveres [i jo per una] altra, en vers a casa nostra, camí de les Fàbregues, i després al cap de tres o quatre dies la dita Oliveres i jo anarem al dit torrent de Caldes, (130) a on ens havia dit el dimoni que anéssim. Era de dia vers el capvespre quan fórem al dit torrent, allí trobàrem a la dita Carnera i al dimoni amb la mateixa forma i figura de l'altra vegada i allà ballàrem una estoneta cantant na Carnera de la mateixa manera que tinc dit per l'altra vegada en l'altre torrent. En

haver ballat el dimoni ens digué que ens donessim a ell, el servissim i adoréssim com a Senyor i per això havíem de renegar de Deu, de Santa Maria, dels Sants, del pare, del fill i del Sant esperit i així ..... girant-se ell pel darrera li besarem a la part del ces, la dita Oliveres i jo, donant-nos a ell i també renegant de la manera que se'ns havia dit: de Deu, del Pare, del Fill, del Sant Esperit, de Santa Maria i de tots el Sants, i aquí mateix tingué part i feu actes deshonestos amb cada una de nosaltres per la part del darrera, és a dir, pel ces, de la mateixa forma que tinc dit que havia fet amb les moltes que ens havíem aplegat després al Puig d'Aguilar i en les altres parts de les diferents jornades; (131) aquí mateix ens digué que bé ens folgariem. Ell se'n va anar i nosaltres també, cada una a casa seva.

I també dic, senyor, que jo mai em vaig untar per anar a fer les coses que jo he dit i confessat sinó que sempre hi vaig anar de la mateixa manera que tinc dit en totes les vegades que he mencionat i confessat, i tampoc sé que na Carnera de les Arenes i n'Oliveres de les Fàbregues s'hagin untat amb ungüents alguns, ni sé com es fan, ni sé que hagin emmetzinat a criatures algunes, ni bestiar d'alguna persona, ni jo tampoc he fet tal cosa, ja que si ho hagués fet o bé ho sabés de les altres també ho diria i confessaria com he fet per les altres coses que he depositat i confessat.»—

És interrogada perquè digui la veritat i enculpi a les persones que ella sap que són enculpades en aquests delictes i d'altres comesos amb bruixeria i art diabòlic ..... dir-ne moltes així com també enculpar les que no ho siguin i no tinguin culpa perquè fins aquest moment es tenen grans dubtes quan a que no ha dit la veritat. I digué: —«Senyor, jo he dit la veritat!, i així (132) sobre les persones que he enculpat eren

en la meua companyia, les quals sinó hi haguessin estat i fet les coses de la manera que he dit no les haguera enculpat per quantes coses hi ha en el món, sinó perquè sé de cert que no n'hi havia d'altres ni m'hi he trobat en llur companyia i sinó n'he descobertes més és perquè no n'he sabut més, ni tinc memòria ni record de què n'hi hagués d'altres a més de les que ja tinc dites, no obstant, encara que no tingués tal memòria ni record, si més n'hagués sabut i m'en recordés també les haguera anomenades i inculpades—». (...) Després d'haver fet aquesta deposició en l'acte i lloc de tortura fou tret a dita Jerònima Muntada d'aquesta estança de la tortura i fou posada en una altra estança de la casa per manament (133) d'aquest honorable batlle i magnífic jutge o assessor és llegit per mi, Joan Feu notari i escrivà a sota escrit, a na Jerònima Muntada la seva deposició feta en aquest acte de tortura i per aquesta ben entesa digué: «aquesta deposició que jo tinc feta en l'acte d'aquesta tortura i que ara de present m'és llegida és la meua mateixa deposició que jo tinc feta, i ella i tot el seu contingut és la pura veritat i en aquella hi estic i persevero pel jurament que ara de present tinc prestat en ma i poder del Senyor jutge, en la meua ànima i consciència sobre els quatre Sants evangelis, estant com estic fora de l'estança i vista dels torments i en una altra estança en la qual no puc veure aquells (134) no per temor d'ells sinó perquè és veritat».

Jo, Jaume Busqueta Barnal de la vila de Sabadell firmo la present deposició feta per dita Jerònima Muntada de voluntat seva per no saber ella escriure.

Li és llegida i persevera en la present pel magnífic jutge o assessor (...) Eulàlia Oliveres i Taullet, abans Buigues.

(135) Dissabte, 4 del mes de gener de l'any de la nativitat del senyor mil sis-cents vint en aquesta

vila de Sabadell, diòcesi de Barcelona, en vigor del sobre dit territori pel molt honorable procurador reial de la vila de Sabadell i pel dit honorable batlle de Castellar, fou concedit de procedir a executar la tortura provista en la persona d'Eulàlia Oliveres àlias Taulet i abans Buigues, de les Fàbregues del terme de Castellar [sota la forma] següent:

Essent personalment constituïts l'honorable Narcís Carner, batlle per l'illustre i noble Senyor en Federic de Clasquerí, senyor del Castell i del terme per indivisió, el magnífic Doctor Cristòbal Fumaz i Desplà (136) ciutadà de Barcelona, jutge i assessor seu ordinari, mossèn Josep Estevanell en drets doctor i ciutadà d'aquesta ciutat, advocat fiscal de la seva Cort, Angelet Rienbau nunci i procurador fiscal d'aquesta Cort, mossèn Antoni Monvert, cirugià, juntament amb mi, Joan Feu, notari i escrivà de la cort del magnífic veguer de Barcelona, a fi i efecte d'executar la tortura proveïda en la persona d'Eulàlia Oliveres i Taulet o també anomenada Buigues, muller de Lluc Taulet, pagès i habitant en aquest terme de Castellar, i per aquest manament de l'honorable batlle fou ordenat de ser portada amb una cadena al coll i posada en una estança de les cases de Jaume Borrell i Ferrés, pagès d'aquesta vila de Sabadell, en virtut del sobre dit territori; asseguda en un banc tota nua, sols amb uns panyos i havent en aquesta estança pa, vi, llum i altres coses necessàries per a fer aquesta tortura, i pel dit magnífic jutge i assessor ja dit fou exhortada dita Eulàlia Oliveres i Taulet altrament anomenada Buigues, de la següent forma dues o tres vegades: (137) «Eulàlia Oliveres, ja saps que estas condemnada a mort i a que siguis torturada per tal que diguis la veritat sobre quines persones hi havia en la teva companyia i si han usat l'art de bruixa, i que de tot això

diguis la veritat, no vulguis que les teves carns siguin maltractades i masegades», i essent exhortada moltes vegades i no volent dir la veritat fou ordenat que la lliguessin amb els braços al revés i la ma al colze, lligant i estrenyent digué: «!Mare de Deu! què voleu fer!, !Jesús, sempre Jesús!, afluixeu-me que jo us diré, senyor!», i així fou ordenat afluixar-la pel dit senyor jutge i treure-la d'aquest banc, i assentada sobre una cadira, coberta amb una flassada, digué: «—Senyor, és veritat que aquest estiu passat he fet cinc anys que un dia un dimoni que jo tenia per guarda, el qual me'l donaren el dia que vaig ser feta bruixa i m'afermà per esclava del dimoni que acostumava d'anomenar Senyor, estant prop de l'hort de casa meva, cap a la tarda, m'isqué en forma d'un gos tot brutot i jo vaig conèixer que era el dimoni, (138) i em digué que aquella nit cap a les nou o deu hores havia d'anar al Puig d'Aguilar del terme de Caldes i que ..... al forn d'en Cusidor que era més enllà de les Fàbregues, camí de caldes, i les altres de Castellar ja estaven avisades perquè hi fossin, i així doncs, jo vaig acudir-hi a l'hora concertada i ens vam trobar una mica més avall d'aquest forn d'en Cusidor, na Carnera de les Arenes de Sant Feliu del Racó, na Jerònima Muntada de les Fàbregues, veïna meva, i jo, totes plegades. Allà hi havia el dimoni de cada una en forma de cabró i ens posarem cada una sobre el seu. En el punt d'arribar al Puig d'Aguilar ja hi trobarem el dimoni en forma d'home i moltes altres dones de diverses parts, és a dir, de Caldes de Montbuí eren n'Antònia Puigbraga, na Caterina David, na Monserrad Pineda, na Margarida Pujolras i també hi vaig sentir anomenar a na Dosrrius, na Rosella, na Magdalena Vadrena del Pont i altres que jo no sé el nom ni m'en recordo, (139) i de Granollers també hi havia moltes, però jo

no les coneixia ni me'n recordo com s'anomenaven, també en sembla que hi havia dos homes, un l'anomenaven Joan Llarg, el qual quan ballàvem tocava el tamborí i el flaviol, i l'altre jo no el coneixia ni me'n recordo com l'anomenaven. També vaig sentir anomenar en aquest aplec a Joanna Sol i a na Roberta, gavatxes, les quals estan a la vila de Sabadell, també n'hi havia moltes d'altres de diversos llocs però jo no les coneixia, entre totes bé sé que erem un bon ramat. Allà ballàrem unes amb altres, havent-hi candeles que havia encès el dimoni en diferents llocs per terra i feien la llum blava i foskota; després, ... el dimoni ..... en forma d'home i totes nosaltres, unes després d'altres, l'adorarem pel darrera, en el ces; jo, en aquest mateix punt, sentia una gran pudor com la d'un fum del molt mala olor. Després (140) ens cridava d'una en una pel seu nom dient-nos que anéssim allí perquè ens volia cavalcar i totes hi vam anar, d'una en una, també hi anaren la dita Carnera de les Arenes, na Jerònima Muntada de les Fàbregues i jo, i a totes, unes després d'altres, ens cavalcà pel ces veient-ho unes de les altres; a mi, em posà pel ces una cosa com a un membre de llargària d'un forc, més o menys, del gruix d'un dit i mig, dur i fred com un ferrot i [no hi estigués més estona amb] cada una del que sol estar un gall amb una gallina, a continuació baixàrem tota la camarada seguint al dimoni que anava davant cap a un torrent que hi ha al peu del Puig d'Aguilar i totes batérem l'aigua amb unes vergues que teníem a les mans, tot seguit s'alçaren molts núvols i tempestats i caigué molta pedra per aquest terme de Caldes i altres termes circumveïns.

Nosaltres, és a dir, na Carnera, (141) na Jerònima Muntada, jo i totes les altres bruixes de la camarada vam pujar cada una amb el seu cabró entre els núvols i

temporals i sentírem repicar les campanes de la vila de Caldes i de Sant Feliu de Codines així com d'altres parts que no atino d'on eren.

La pedra, el temporal, els dimonis i totes les bruixes s'apartaven en vers més enllà de Caldes i caigué (pedra) en moltes parts. Totes ens en vam tornar a casa, cada una amb el seu cabró i és veritat que aquesta pedra [feu molt gran dany] ..... en moltes parts i territoris, en molts fruits i esplets, però jo no puc judicar en quantitat exacta i el valor d'aquests danys.

A més dic, senyor que ..... l'estiu passat feu dos anys que un dia a l'hora ....., el dimoni m'aparegué com a persona, estant jo en la part de sobre casa meua, i em digué que cap a les nou o deu hores de la nit em trobés en el forn d'en Cusidor, (142) on ja serien les altres; i així, a aquesta hora jo hi vaig acudir, també hi vingueren na Carnera de les Arenes i na Jerònima Muntada i allí ens van aparèixer els nostres cabrons, els quals eren el dimoni de cada una, ens vam posar sobre d'ells i amb gran prestesa i promptitud arribàrem al dit forn del Camp d'en Padrós del terme de Caldes, i allí hi havia el dimoni en forma d'un home i moltes altres bruixes és a dir, les que tinc anomenades i que ens trobarem en l'aplec del Puig d'Aguilar així com d'altres que jo no les coneixia ni me'n recordo, no més sé que entre totes erem moltes.

Allí ballàrem fent-nos música el dit Joan Llarg amb el tamborí i el flaviol, adoràrem al dimoni i aquest tingué tractes amb nosaltres, batérem l'aigua que hi ha allí a prop, i férem caurer molta pedra de la mateixa manera i forma que férem les dites coses en l'aplec del Puig d'Aguilar; la dita pedra causà molts grans danys als fruits de la terra perquè tocà per moltes parts en el terme de Caldes (143) i altres (termes) circumveïns però no puc dir quants

en cert número, i no me'n recordo bé si d'aquí vam marxar a altres parts abans d'anar cap a casa.

I a més dic, senyor, que aquest estiu passat ha fet un any que a principis del mes d'agost, un dia quan ja havíem dinat i encara era de dia ens vam trobar na Carnera de les Arenes, na Jerònima Muntada i jo en un bosc de pins, més enllà de les Fàbregues en vers a Caldes, trobant allí als cabrons que cada una tenia, vam pujar sobre ells i tot seguit ens van portar entre l'Ametlla i la Garriga ..... i allà hi havia el dimoni en forma d'home i moltes altres [dones] ..... de Caldes com na Rosella, na Puigbraga i na Magdale-na Vadrena del Pont, també hi sentí anomenar a na Joanna Sol i na Roberta que estan a la vila de Sabadell, i moltes més altres que jo no les conec ni me'n recordo com les anomenaven, hi era també en Joan Llarg, el qual feia so amb el tamborí i el flaviol.

(144) Totes estàvem cobertes i enrrollades d'una boira i allí ballàrem i adoràrem al dimoni que tingué tractes amb nosaltres, férem caurer molta pedra de la mateixa manera que en totes les coses esmentades fetes en les altres ocasions i en les altres parts que he dit; la pedra tocà en moltes parts, en els termes de la Garriga, l'Ametlla i altres termes del Vallès.

Cada una tornà a casa seva amb el seu cabró, i és veritat que aquesta pedra feu [molt grans danys] als fruits de la terra per haver tocat en moltes parts però no sabia dir en quina quantitat certa. I a més dic, senyor, que en el maig proppassat de l'any passat de mil sis-cents dinou quan serien les deu hores de la nit ens vam trobar i arribar ..... del forn d'en Cusidor, camí de Caldes, les dites na Carnera de les Arenes, na Jerònima Muntada i jo, on també ens aparegueren el dimonis que cada una tenia en forma de ca-

bró, (145) vam posar-nos sobre d'ells i amb gran promptitud arribàrem totes tres a Montbuí, més a munt de Caldes, i allà vam trobar al dimoni en forma d'un home i també moltes altres bruixes d'altres parts que certament no me'n recordo qui eren. Allà ballàrem i adoràrem al dimoni, el qual tingué tractes amb nosaltres pel ces, també ferem caurer pedra, tot això de la mateixa manera que ho ferem les altres vegades i en els altres llocs que ja he dit.

També me'n recordo que mentre queia la pedra ens vam posar sota una alzina, i amb mi també hi havia na Muntada de Les Fàbregues i na Carnera de les Arenes i allà prop n'hi havia d'altres que no em recordo qui eren. En haver passat la pedra les dites Carnera, Muntada i jo ens en tornàrem cada una amb el seu cabró a casa. La pedra tocà pels termes de Montbuí i de Caldes de Montbuí i altres parts circumveïnes, és cert que causà molts grans danys a les vinyes i a altres fruits de la terra però jo no podria especificar certament el que valien tan sols sé (146) que foren molts. També és veritat que en tots aquests aplecs en què jo, na Jerònima Muntada i na Carnera de les Arenes ens hi vam trobar amb altres bruixes i fent les coses que tinc dites amb art del dimoni, no hi he vist altres persones que fossin del terme de Castellar i de les parròquies d'aquest terme, ni tampoc sé que hi hagi altres bruixes ja que si n'hi hagués hagut per ser del mateix terme que jo sí les haguera conegut i per tant anomenat així ..... i també de la vila de Sabadell no sé que n'hi hagi hagut d'altres en tots aquests aplecs de bruixes sinó les que a dalt tinc dites i que hi sentí anomenar, i si ho sabés també ho diria per descàrrec de la meva consciència com ho diria de les demés.

A més dic, senyor, pel descàrrec de la meva consciència que des de fa sis o set anys, més o

menys, que na Carnera de Les Arenes, un dia en el camí que va de Les Fàbregues a Sant Feliu del Racó, ens digué (147) a Jerònima Muntada i a mi si volíem servir a un senyor ella ens feria veure que bé pendriem molt plaer, i nosaltres responguérem que si era així ben contents estariem, així ens digué que al cap de set o vuit dies ens trobéssim en un torrent que hi ha als indrets de la part dreta de l'església de Sant Feliu del Racó. Al cap de set o vuit dies tal com haviem concertat dita Muntada i jo vam anar a aquest torrent i allí hi trobàrem al dimoni en forma d'un galant home vestit de negre, brunot i lletjot de cara, ... totes tres juntament amb ell. el dimoni en forma d'home, ballàrem ..... i na Carnera cantava. El dimoni ens digué que al cap de tres o quatre dies ens trobéssim en un torrent en el terme de Caldes de Montbuí [els dimonis] ens va deixar aquí [mateix], i al cap de tres o quatre dies anàrem a aquest torrent del terme de Caldes, allà hi havia la dita Carnera i el dimoni amb aquesta forma d'home, ballàrem tots i na Carnera cantava. (148) Després ens digué el dimoni a la dita Muntada i a mi, que ens donéssim a ell i que l'adoréssim com a senyor, també que reneguéssim de Deu Pare, Fill i del Sant Esperit, de Santa Maria i de tots els Sants i així, el vam adorar pel ces i renegàrem de la forma que tinc dit i com ell ens digué, aquí mateix tingué tractes deshonestos amb nosaltres pel ces de la mateixa manera que les altres vegades he dit i deposat en els diversos aplecs de bruixes, on ens trobaren amb el dimoni. I a més dic, senyor, que al cap ..... afermat amb el dimoni anàrem les dites Carnera, Muntada i jo a prop del Puig de la Creu i allí ens aparagué el dimoni en forma d'home i férem ..... i ens en tornàrem»—.

És interrogada perquè digui la veritat de tot el que sap ja que no la deu haver dita fins ara. I

digué que en totes les coses que ha dit i deposat en la present deposició ha dit la veritat així en ..... ha anomenades (149) i inculpades per ser trobades juntament amb ella totes les vegades que ha dit i sinó fos així de cap manera les haguera dit ni tampoc en sap ni se'n recorda d'altres ja que si se'n recordés o ho sabés també les haguera anomenades i inculpades per desitjar en tot descarregar, de veritat, la seva consciència. Ha dit i deposat tot el que sap i la veritat de totes les coses que ha dit.

Certament, després d'haver fet aquesta deposició en el lloc de l'acte de tortura, Eulàlia Oliveres i Taulet, abans Buigues, fou treta d'aquesta estança de la tortura i de la vista dels torments i colocada en una altra estança de la casa i, per manament de l'honorable batlle i jutge o assessor seu és llegit per mi, Joan Feu notari i escrivà sota escrit, a Eulàlia Oliveres Taulet la seva deposició feta en l'acte de tortura, i per aquesta ben entesa digué: (150) «aquesta deposició que jo tinc feta en l'acte d'aquesta tortura i que ara de present m'és llegida, és la mateixa meua deposició que jo he fet, i aquesta i tot el seu contingut és la pura veritat, i en aquesta estic i persevero pel jurament que ara de present tinc prestat fora de l'estança, i vista dels torments en una altra estança que ara hi estic de present..

Jo Honofre Parés, pareire de la vila de Sabadell, firmo aquesta deposició de voluntat de dita Eulàlia Oliveres i Taulet ja que ella no sap escriure.

(151) (...) Il·lustre Senyor.

Encara que a 23 del corrent mes de desembre hagin estat publicades les enquestes pel seu magnífic assessor a Jerònima Muntada i Eulàlia Oliveres, detingudes en les càrcers de Castellar amb llicència d'advocat i procurador, encara no s'han pogut defensar a dites Muntada i Oliveres perquè sols ahir, 30 del mes de desembre, els

hi ha lliurat el notari la còpia d'aquests processos. Per aquestes coses supliquen, Muntada i Oliveres a vostre majestat, sigui del seu servei manar prorrogar el temps de les defenses per poguer deduir del seu bon dret demostrar la seva inocència, i en tot administrar a aquestes complement de justícia, ofici que li és propi.

Il·lustríssim Gaspar Càncer.

Retornat al magnífic Cristòbal Fumaz ....., ciutadà de Barcelona, assessor seu, que sobre aquest proveeixi i administri justícia en les parts ..... per l'honorable Narcís Carner, batlle per l'Il·lustre i noble en Federic de Clasquerí, senyor per indivisió del terme [de Castellar], diòcesi de Barcelona, batlle d'aquest terme [de Castellar] a últim del mes de desembre de l'any [mil sis-cents dinou] ..... Joan Feu, [notari] de Sabadell

En aquest dia i any examinada [la sentència] i administrats testimonis ..... rebuts i interrogats aquests.

Fumaz i Desplà, [jutge.]

*Procés contra Jacint Cusidor,
Pagès de la Parròquia de Sant
Esteve de Castellar, Diòcesi de
Barcelona.*

De nou en l'any de la nativitat del senyor mil sis-cents vint, en el dia trenta del mes de maig del mateix any, en la Cort de l'honorable Narcís Carner per l'Il·lustre i noble senyor en Federic de Meca i de Clasquerí, senyor per indivisió del Castell i terme (de Castellar) arriba i disposa el pagès de la parròquia de Sant Esteve de Castellar, diòcesi de Barcelona, el qual mostrà i presentà la cèdula de suplicació en paper escrit que portava en les seves mans, redactat i procedit a continuació:

Molt Il·lustre Senyor. A notícia dels tutors i curadors del puvill, Jacinto Cusidor, es pervingut que de la part de vostre majestat per provisió feta pel magnífic Doctor Cristòbal Fumaz i Desplà, el seu assessor, s'ha fet manament a aquest puvill a que pagui al pro-

curador fiscal de la Cort de vostre majestat tretze lliures que es diu que li corresponen dels gasos fets en la persecució de bruixes i, a que es diu ésser-hi obligat per la promesa feta d'aquest puvill, el qual manament aquests tutors i el mateix puvill firmen dret i de dret per deu sou amb el sòlid augment i clàusules oportunes, per això no pot constar aquesta promesa ni aquell tampoc pugui obligar a dit puvill, menor de vint-i-cinc anys i sota la potestat d'aquests tutors i curadors constituïts, supliquen aquesta firma de dret ser admesa i posat en silenci perpetuu a aquest instant, declarant definitiva aquesta promesa pretesa i en cas d'ella consti no obliga a dit puvill per estar constituït sota la potestat de tutors i curadors com a ofici que els hi és propi.

Il·lustríssim batlle.

Sent reunit amb el magnífic Cristòbal Fumaz i Desplà ..... ciutadà de Barcelona, assessor seu, el qual sobre aquesta suplicació hagi de proveir i administrar justícia en les parts.

Previst per l'honorable Narcís Carner per l'Il·lustre i noble senyor en Federic de Meca i de Clasquerí, senyor per indivisió del Castell i terme de Castellar, en el dia 30 del mes de maig i de l'any mil sis-cents vint.

Senyor d'aquesta Cúria

Joan Feu, notari.

Rebut en aquest dia i any sota escrit.

Fumaz i Desplà.

Fou interrogat per l'honorable procurador fiscal.

Cèdula d'articulació presentada per l'honorable procurador fiscal en la Cort de Castellar.

Il·lustre i Magnífic.

I a efecte que sigui condemnat Jacinto Cusidor en la quantitat continguda en el manament que se li ha fet, posa aquesta part del procurador fiscal les coses següents:

Primer posa que dit Jacinto Cusidor amb molts més altres del

terme de Castellar han promès contribuir entre ells i pagar tot el gasto que es faria per la persecució de les bruixes, encara que ni el terme ni la Universitat de Castellar no haguessin volgut empendre a gastos de tot el terme i per això dit Jacinto Cusidor en companyia d'altres que contribuïren amb aquest gasto farien algunes anades a la ciutat de Barcelona per a tractar amb el Senyor en Federic de Clasquerí i el seu assessor, que urgent i de veritat es fes la dita persecució encara que no fos a gastos del terme ja que ells eren uns quants que havien determinat pagar els seus gastos, i això és cert.

Segon, posa que a la part i porció tocant a pagar dit Jacinto Cusidor, segons el nombre dels qui contribuïrien, era la quantitat de tretze lliures moneda barcelonesa, segons la taxe que es feu entre ells, i això és cert.

Tercer, posa que la dita persecució de les bruixes fou per a la utilitat i benefici comú de tot el terme i habitants en aquell, per conseqüent, també d'aquest Jacinto Cusidor, el qual és habitant i té moltes terres i propietats en aquest terme, per això dit Cusidor així com els altres que contribuïren i s'obligaren a dits gastos ho feren per ésser en benefici de tots.

Quart, posa que dit Jacinto Cusidor fa més de quatre o cinc anys, poc més o menys, que administra i regeix la seva casa, heretat i béns, fent contractes, rebent i pagant, i se l'obliga amb les persones que li sembla, el qual s'ha ofert en totes les ocasions de la seva autoritat sense la intervenció alguna de curadors, això és veritat pública i notòria.

Cinquè, posa que després que s'ha seguit l'efecte d'haver condemna les bruixes a sentència de mort i executada aquella, havent sempre perseverat, dit Jacinto Cusidor, en aquesta promesa de pagar els gastos com si es

persevera també en aquella, i la ratifica prometent de pagar dins pocs dies la meitat d'aquestes tretze lliures, prometent també que després el més ràpid possible pagaria l'altre meitat, per raó de la qual espera i demanava que s'acomodessin els altres companys, i això és cert.

Sisè, posa que dit Jacinto Cusidor no ha pagat encara cosa alguna d'aquesta promesa i abans bé de pocs dies ençà, amb molt gran dol, frau i engany en perjudici dels altres companys que amb confiança els uns dels altres amb conformitat es van obligar i prometre sobre aquestes coses i gastos, ha recusat de pagar aquestes tretze lliures pretenent molt injustament que no hi és obligat, i tot això és veritat.

Setè, posa que per això i altrament ha d'ésser condemnat a Jacinto Cusidor en pagar les tretze lliures juntament amb els gastos i despeses, i això és veritat.

Vuitè, posa que tots certament demanen ser manat rebre testimonis administradors, i en tot administrat en compliment de justícia i .....

Stevanell, assessor.

En el dia quatre de juny de l'any mil sis-cents vint són rebuts els testimonis que es demanà, reunint al notari i escrivà, per aquella causa i per rebre el jurament .....

en el dia cinc de juny per dit Cusidor i per absència d'aquest en aquella casa, per Angel Rienbau.

Fumaz i Desplà.

Aquesta parts dels tutors i curadors del puvill Jacinto Cusidor reproduceix la suplicació per la seva part donada en la present causa i en justificació de deduir en ella el seu baptisme i l'arrendament per dits tutors fets de l'heretat d'aquest puvill que és, inserit i així mateix exhibeix en l'acte de llur tutela que també és inserit, demana ser manat a Joan Miquel Tristany, notari, que li

dongui la còpia autèntica d'aquesta part i posés manament oportú, atès que amb dits actes consta com dit puvill és menor d'edat, constituït sota la potestat a dits tutors i curadors i per això no ha pogut fer contractes d'obligació sense llur intervenció, demanant per això ser imposat silenci a la part altre amb condemna de despeses i protesta.

.....

En el dia 21 de juliol de 1620 és inserit i consentit per aquest manament demanat d'interrogar.

Fumaz i Desplà

Fou interrogat en el dia 28 de Juliol per Riembau. Cèdula presentada pel procurador fiscal en la Cort de Castellar.

Acceptades totes les confessions i consentiment de les coses resultants de totes les cèdules, deduccions i procediments de la part altra i manat per aquesta part, fan, i no altrament, i deneguen les demes coses les quals no són raons ni subsisteixen en fet ni en dret, i així demana aquesta part, altra vegada, ser portat a vostra

majestat el procés i succés com és demanat condemnat la part altra de Jacinto Cusidor i als seus curadors en la quantitat demanada i despeses seguides de la qualitat de la causa, estant i perseverant en l'assignació feta a la sentència i deguda provisió reproduïm tot el procés fins ara fet en quant a per ell mateix fa i no altres sense geminar la inserció, demanant en tot administrar justícia...

Stevanell

En el dia set d'agost de 1620 és portat el procés inserit i consentit presentat, continuant i perseverant en l'assignació i interrogatori.

Fumaz i Desplà

Es interrogat per Angel Riembau.

Manat el 21 de Juliol (...), el dia 8 d'agost de 1620 és ordenat que es solliciti entre tres i es comuniqui el procés per altres tres dies, els quals ja han passat, portar el procés i vista la provisió i interrogatori.

Fumaz i Desplà.